ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ГЪАЗЭТ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№212 (21.370) ● 2008 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 30, махуэку ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 3-щ ●

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

«Зыуэ щыт Урысей» партым и съездым кІуэнухэр хах

2008 гъэм жэпуэгъуэм и 28-м Налшык къалэм щекІуэкІащ «Зыуэ щыт Урысей» политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щыналъэ къудамэм и XIV конференцыр. Партым и къудамэ псоми къаІуэтэжыпІу абы делегат 233-рэ хэтащ. Конференцым апхуэдэу къекІуэлІащ «Зыуэ щыт Урысей» партым къыгурыІуэ Аграрнэ партым и делегатхэри.

КОНФЕРЕНЦЫР къызэІуихащ икІи иригъэкІуэкІащ партым и щыналъэ къудамэм и политикэ советым и секретарь **Жэрыкъуэ Борис**.

Делегатхэмрэ хьэщІэхэмрэ хъуэхъу псалъэхэмкІэ захуигъэзащ УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутат, партым и Ипщэ щыналъэ зэзыгъэуІу и советым и унафэщІым и къуэдзэ **Гужвин Петр**. Ар зэпкърыхауэ тепсэлъыхьащ иджырей зэманым партм лэжьыгъэр зыхуэунэтІауэ щытыпхъэ Іэуэ нэхъыщхьэхэм икІи щыналъэ къудамэхэм гульытэ хэха зыхуащІыпхъэ къалэнхэр къызкИгъэщхьэхуІащ. Абы жиІащ Х съездым партми къэралми и дежкІэ мыхьэнэщхуэ зиІэ Іэуэхуэр зэрыщыІэзэрэкърахьнур, абыхэм ятеуху унафэхэр къызэращтэнур. Псалъэм папщІэ, апхуэдэхэм ящыщ «Зыуэ щыт Урысей» Аграрнэ партхэр зэгуэгъэхьэжьынур.

Къэпсалъэн ищхьэ нэужь, УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутатым «Зыуэ щыт Урысей» партым и билетхэр яритащ Аграрнэ партым и лыкІуэхэм ящыщу щым.

Конференцым щытепсэлъыхьащ партым и уставым халъхь зэхъуэкІыныгъэхэм. Ахэр теухуащ партым зэрыхагъэхьэ щыкІэм, взносхэр зэратым, кадрхэр ПІалъэкІэрэ зэрызэрахъуэкІым, КІэлыпІалъэкІуэ-къэпщытакІуэ комиссэ нэхъыщхьэм и лэжьэкІэм.

Конференцым щыхахащ щэкІуэгъуэм и 20-м Москва къалэм къыщызэІуахынкІэ парт съездым игъэкІуэну делегатхэр. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІкІэ «Зыуэ щыт Урысей» партым и Х съездым хэтынущ КЪБР-м и Президентымрэ Правительствэмрэ я лЫкІуэу КЪБР-м и Парламентым, суд органхэм щыІэ Къуэшырокъуэ Залым, республикэм мэкъумэш хозяйствэмрэ ерыскЫпІхъэхэмкІэ и министр Ерчэн Темболэт, къэрал кІуэцІ ІэуэхуэмкІэ министру КЪБР-м щыІэм и къуэдзэ Хьэлупщы Асльэнбэч, Бахьсэн муниципальнэ районым и щыпІэ администрацэм и Іэтащхьэ Къаздэхъу Альберт, Іуащхьэмахуэ муниципальнэ районым и щыпІэ администрацэм и Іэтащхьэ Соттаев Къурмэн, «Югория» къэрал страховой компаниеи и унафэщІ Беслъэней Аслъэн, Аграрнэ партым и щыналъэ къудамэм и унафэщІ, мэкъумэш хозяйствэмкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэзэкъэхуэтакІуэ институтым и унафэщІ Мэремыкъуэ Арсен, «Шэрэдж-1» ОАО-м и генеральнэ директор Мокаев Руслан сымэ.

Партым и уставым ипкъ иткІэ, съездым и делегату апхуэдэу къальытэ партым и Совет Нэхъыщхьэм хэт, КЪБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен, партым и Къэпщытакіуэ-ревизэ комиссэ нэхъыщхьэм и унафэщІым и къуэдзэ, УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутат Зэлиханов Михаил, партым и Генеральнэ советым хэт, партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щыналъэ къудамэм и политикэ советым и секретарь Жэрыкъуэ Борис сымэ.

Съездым апхуэдэу ирагъэблагъэнущ КЪБР-м и Парламентым и Унафэщі Бечелов Ильяс, партым и телъхьэхэм зэзыгъэуІу я советым и унафэщІ, Лэскэн муниципальнэ районым и щыпІэ администрацэм и Іэтащхьэ ЛІыхъугу Хьэжмурид, Путин Владимир зыкъыхуэзыгъазэхэр щрагъэблагъэ жылагъуэ екІуэлІапІэм и унафэщІ, Налшык къалэ округым и администрацэм и Іэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащІэ Сорокин Виктор, партым и щыналъэ гъэзэкІэкІуэ комитетым и унафэщІ Дядченко Владислав сымэ. А щыкІэм тету, ди республикэм щыщу съездым щыІуэ 15 хэтынщ.

Конференцым хиубыдэу кадр Іэуэхуэмэ тепсэлъыхьащ икІи «Зыуэ щыт Урысей» партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щыналъэ къудамэм и Политикэ советымрэ абы и Президиумымрэ хэкІыжахэм я пІэкІэ цІыху зыбжанэ хахыжащ.

Конференцым хэтащ «Зыуэ щыт Урысей» партым и ЦИК-м жэуап зыхь и къызэгъэпэщащкІуэу ИпщэфедералькІэ округым щыІэ **Серебряков Владимир** УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм и депутат **Щхьэгуэш Адэлбий**, КЪБР-м и Президентым и Администрацэм и Унафэщі **Къажэр Альберт** КЪБР-м и Парламентым и депутатхэр, жылагъуэ зэгуэхьэныгъэхэм я лЫкІуэхэр.

ШУРДЫМ Мадинэ.

Къэпкъым игъуэта хэщІыныгъэшхуэр зыхащІэ

● Нэщхъеягъуэ пэкІу

Щыгъуэ пэкІу къызэІуех КЪБР-м и Правительствэм и УнафэщІым и яп къуэдзэ Тхьэпсыльыж Мурат.

КЪЭБЭРДЕЙ-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщым и яп къуэдзэ, ІутІыж Борис щІэлъхьэным теухуауэ къызэрагъэпэща комиссэм и унафэщІ **Тхьэпсыльыж Мурат** Борис и гъащІэм, и гуащІэм, и литературэ щІэиным, и щІыхуІз лъагэм, псэ кьабзагъэм и гугъу ищІу пэкІур къызэІуиха яригащ КъБР-м и ТхакІуэхэм я союзым и правленэм и тхьэмадэ **Созаев Ахьмот**.

- Ныбжьэгъу льапІэхэр, Къэбэрдей-Балъкъэрым и щыхубз тхакІуэм и лЭныгъэр ди дежкІэ хэщІыныгъэшхуэр, - жиІащ абы. - Сыт щхьэкІэ жыпІэмэ, Борис хэт нэхъри нэхъыбэ ящІащ езыр зыщыщ лъпІэкъым, Къэбэрдей-Балъкъэрым и литературэм щхьэкІэ. Сытым дежи гуапэт, щІэщыгъуэт абы уепсолъэну, ди правленэм хэтти, сыт хуэдэ Іуэху къздмыІэтми, губгыгъэу, гъэхуауэ, кьехьэкІнехьэкІ хэмылъу кьэпсалъэрт. Дэ дощІэ лІэныгъэкІэ гъащІэр зэриухыр, ауэ сэ си фІэщ мэхъу Борис кьигъэщІам пызыщэн дунейм къызэрытринар.

КъыкІэлыкІуэу утыкур хуит хуащІащ ТхакІуэхэм я союзым и секретарь, УФ-м и ТхакІуэхэм я союзым хэт **Гуровэ Людмилэ**.

- Ди гъащІэм Борис зэрыхэтыр, ди псэхэм ар къызэреІуэр и псалъэрт - арат абы и къулеягъэ иэхъ ин дыдэр. Зэчий абрагъуэр къызыхэщ а псалъэхэм, сэрэтыщым, скульпторым и зэфІэкІкІыр дахащэу зыхуэхуэнам, ящІэлъ гупсысэм дыпэдджэжу дыкъэкІуауэ аращ дэ мы пэкІум. Дэ тщыщ дапщэм хуищІа абы и гушыІэ сурэтхэр. Иджы ахэр а цІыху телъыдджэм УФ-м и Союзым и секретарь, кьыпкрыкІыу щыта хуабагъэм и фэеплъ кьытхуэнащ. Сэ сощІэ: нобэ мыбдежым щыжьтІэхэри кьытхуэмыІуатэу кьанэхэри зэманым, Борис зэрытхэу щытам хуэдэу, нитхысыжынущ, сурэт ищІу, гъуапльэм зыхуей псори кьыхиІущІыкІыу зэрыщытам епхьу и пІэм иригъэувэжынущ, - жиІащ абы.

(КІэуухур 2-нэ нап.)

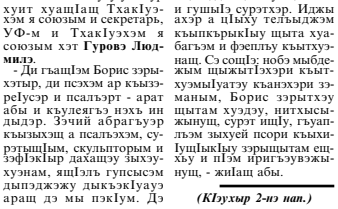

● ЗэІущІэхэр

ЩытыкІэ гугъум къикІыфын папщІэ

Республикэм щыІэ банкхэм я унафэщІхэмрэ хьэрычэтыщІэхэмрэ зыкъэта «стІол хъурейр» вэсэмахуэ «Адыгэ псалъэ» газетым и хьэщІэщым щекІуэкІащ. Ар теухуауэ щытащ дунейм псоу зыщІэзыуфыда финанс кризисым хэгъэуэгу банкхэр къызэрикІынум, нобэ яІэ щытыкІэм, абыхэм адэкІэ кьапэплъэм.

БАНК унафэщІхэр зэхэхауэ къытеувыІащ я Іуэхущіапіэхэм финанс кризисым и жьышхуэ ящаэрыщІмыхуам, цІыхуэхэм драгьэкІуэкІ лэжьыгъэхэр зэрыхэпмыкуам, кредитхэр тыныр къызэтегъэувыІэным теухуа псалъэмакъхэр зэрылъабжьэнщэм, нэгъуэщІ Іуэхугъуэхэм.

ЗэІущІэм хэтащ «Налшык» банк ООО-м и унафэщІ **Эндреев Борис**, «Бум-Банк» ООО-м и тхьэмадэ **Ажахьуэ Кьанщобий**, УФ-м и ХьумапІэ банкым Къэбэрдей-Балъкъэрым щиІэ къудамэм и унафэщІм и къуэдзэ **Тутыкъу Мурат**, «Нальчикский Межрегиональный клиринговый банк» ООО-м и унафэщІ **Алихьан Заретэ**, «Ерокоммерц» ОАО-м и тхьэмадэ **Къущхьэ Олег** сымэ, нэгъуэщІхэри.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Иэз.
Сурэтыр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

Инвестицэ храгъалъхьэ

АДЫГЕЙ. *Мейкьуапэ къалэм инвестицэ къещэлІэныгъэ теухуа лэжьыгъэхэр республикэм и къалащхьэм и администрацэм иregъэжьынкІэ.*

«ПСОМяпэрауэ, Мейкьуапэ дэт промышленнэ Іуэхущіапіэхэр кьыхьдоткІыкІ инвестицэ зыхэпльхьэ хъунуэр дубзыхун щхьэкІэ. ИужькІэ абыхэм ятеуху хьыбарэр щыпІэ хьыбарегъащІэ ІэнатІэхэм щыІэзэгредгъэхьнущ, интернетым итльхьэнущ, республикэм и цІыхухэм я мызакъуэу, нэгъуэщІ щынальэхэм, хамэ къэралхэм щыпсэу хьэрыкэтыщІэхэм Іуэхур зыІутыр ящІэн щхьэкІэ. Апхуэдэу дунейпсо экономикэ форумхэм ди зэфІэкІхэр щыдгъэлъэгъуэнущ», - жиІащ Мейкьуапэ къалэ администрацэм и унафэщым и къуэдзэ Крыщын Алексей.

Абхъазым и лЫкІуэр

АБХЪАЗ. *Республикэм и лЫкІуэу Урысей Федерацэм ягъэкІуэну Ахбэ Игорь и кандидатуэр щыпІэ Правительствэм и пІуныгъэ къыхихьащ.*

«УРЫСЕЙ Федерацэм Нэгъуэщі къэрал Іуэхуэхэмкіэ и министерствэм иджыблагъэ ягъэхьащ Ахбэ Игорь Абхъазым и лЫкІуэу зэрагъакІуэмкІэ тхьылъыр. Абы и кандидатурэр пхыкІыу щытмэ, щыналъэм и Президент Бэгъэщіу Сергей абы теухуа унафэ кьыдигъэкІынущ», - жиІащ правительствэм и лэжьакІуэм.

Ригу къэдгъэкІыжынщи, 1992 гъэм щегъэжьауэ Ахбэ Игорь Абхъазым и Іуэхуэр щыпхигъэкІыу Москвэ щыІэщ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

●Іуащхьэмахуэ куей

Къалэр хуабэ щыщІэнукъым

Мы дызытехьа бжьыкІэщІымахуэ зэманым Іыриауэ къалэм зэуэ лажьэ щыщІадзащ котельнуэ 9-м.

КЪАЛЭР нобэм къэс къэзыгъэплъу щыта котельнэ закъуэр жьы дыдэ хъуати, ар икІэщІыпІэкІэ зэхъуэкІын зэрыхуейр 2008 гъэм и пэщІэдзэм къыхилъхьауэ къудыкъущІэхэу мин 23-рэ. Арщхьэкіэ, къызэрыщІэкІымкІэ, хабзэм ебжьауа псори апхуэдизкъым зэрыхьур.

- ЗанщІэу жьытІэн хуейщ Іуфльхэ тыныр ди къэралым фІэкІыпІэ зимыІэ хабзэу зэрыщыувар. Арыншауэ уи мурадыр, уи Іуэхур кьохьудІэнукъым, - къыкигъэщхьэхуэкІащ Чайкэ Юрий. - Апхуэдэ щытыкІэм зебгъэхьэжьыныр тыншкъым, арщхьэкІэ дыкъыкІуэтри хъунукъым.

Зыуэдэ щымыІэ

Пример крайм мыгувэу куэду я къащынІащэкІыщыщ К-53 вертолетыр.

Абы махуэри жэщри и зэхуэдэщ, и зэфІэкІкІи мы зэманым дуней псом щыІэхэм зыкъомкІэ йофІэкІ. Вертолетыр хьэуами, щымы, тенджызми сыт хуэдэ биймэ щыпэщІуэвэфынущ.

(ИТАР-ТАСС).

●Хъыбар гуапэ

Хьэбэчыр Мурат Дунейпсо кубокыр къехь

Мы махуэхэм Баку щекІуэкІащ дзюдомкІэ Дунейпсо кубокыр къэхьыным теухуауэ цІыхухэр, цІыхухэ командэхэм я зэхьэзэхуэхэр. Пщіэшхуэ зиІэ турнирым къекІуэлІащ дуней псом щыпэжэщІэрыІуэ спортсменхэр, къэрал 15-м къикІауэ дзюдоист 200-м щІигъу.

УРЫСЕЙ Федерацэм и командэ къыхэхам хэту кубокым щІэбэнащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и «Гладиатор» спорт клубым и гъэсэныгъэм и Мэремыкъуэ Аэзмэт (килограмм 73-рэ), Хьэбэчыр Мурат (кг 81-рэ) Къамбий Аслъэнрэ Хьурсинэ Артурэ (тІури кг 100-м щІегъу).

УФ-м щІыхь зиІэ и тренер Елкъуэм Мухьэмэд и гъэсэныгъэ зэхьэзэхуэм сыт фыдзу зыкъыщагъэльэгъуащ. Апхуэдэу Хьэбэчыр Мурат дыщэ медалымрэ Дунейпсо кубокымрэ къихьащ. Къамбий Аслъэн дыжьын, Хьурсинэ Артур жэз медалхэр къальысащ. Мэремыкъуэ Аэзмэт ебланэ увыпІэрэ къихьар. Гуп зэхьэзэхуэм Урысей Федерацэм и командэ къыхэхуэм етІуанэ увыпІэр къыщихьащ.

Мы зэпеуэм къыщагъэльэгъуэ зэфІэкІ льагэхэм я фІыгъэкІэ ди щІалэхэм Іэмал ягъуэтащ Европэм и чемпионату мы гъэм и щэкІуэгъуэм Хорватием щекІуэкІынум хэтыну.

ЖЫЛАСЭ Замир.

●ЗэІущІэхэр

ЩытыкІэ гугъум къикІыфын папщІэ

Республикэм щыІэ банкхэм я унафэщІхэмрэ хьэрычэтыщІэхэмрэ зыкъэта «стІол хъурейр» вэсэмахуэ «Адыгэ псалъэ» газетым и хьэщІэщым щекІуэкІащ. Ар теухуауэ щытащ дуней псом зыщІэзыуфыда финанс кризисым хэгъэуэгу банкхэр къызэрикІынум, нобэ яІэ щытыкІэм, абыхэм адэкІэ кьапэплъэм.

БАНК унафэщІхэр зэхэхауэ къытеувыІащ я Іуэхущіапіэхэм финанс кризисым и жьышхуэ ящаэрыщІмыхуам, цІыхуэхэм драгьэкІуэкІ лэжьыгъэхэр зэрыщІмыхуам, кредитхэр тыныр къызэтегъэувыІэным теухуа псалъэмакъхэр зэрылъабжьэнщэм, нэгъуэщІ Іуэхугъуэхэм.

ЗэІущІэм хэтащ «Налшык» банк ООО-м и унафэщІ **Эндреев Борис**, «Бум-Банк» ООО-м и тхьэмадэ **Ажахьуэ Кьанщобий**, УФ-м и ХьумапІэ банкым Къэбэрдей-Балъкъэрым щиІэ къудамэм и унафэщІм и къуэдзэ **Тутыкъу Мурат**, «Нальчикский Межрегиональный клиринговый банк» ООО-м и унафэщІ **Алихьан Заретэ**, «Ерокоммерц» ОАО-м и тхьэмадэ **Къущхьэ Олег** сымэ, нэгъуэщІхэри.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Иэз.
Сурэтыр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

● Футбол

Щыхубзхэм я командэ къыхэхахэр Налшык щызэхуоэз

КЪБР-м и Президентым и дэлэпкъыгъуэгъэкІэ жэпуэгъуэм и 30-м Налшык и «Спартак» республикэ стадионым щызэІущІэнущ Урысей Федерацэмрэ Шотландиемрэ футболымкІэ щыхубзхэм я командэ къыхэхахэр.

МЫ ЗЭІУЩІЭР 2009 гъэм Европэм и чемпионатым хэхуэнухэр гъэбелджыльным щыщ Іыхьэщ. Къэбэрдей-Балъкъэрым исхэм ящІэ ягъэ республикэм и кьалащхьэм щалъагъунущ щыхубзхэм я футболыр зищІысыр, а спорт лІэужьыгъуэм Европэм и командэ нэхъ лъэщ дыдэхэм ящыщ зымрэ Урысей Федерацэм и командэмрэ щалъэфІэкІхэр зыхуэдэр.

ЗэІущІэм щыщІидзэнур сыхьэт 17-рщ. Абы елІъыныухэр стадионым пщІэншэу ирагъэхьэнущ.

ЦІыху минхэр

Баку щыщІалъхьащ уэрэджыІакІуэ цІрыІуэ, СССР-м и щІыхь зиІэ артист Магомаев Муслим.

Абы и жэнэзым щІыху минхэр хэтащ. Магомаевыр Баку къыщалъхуащ, къыщыкъуащ, ґъуазджэм и гъэгъум щытеуваащ. А къалэр абы сыт щыгъуи фІыуэ ильагъуу щытащ.

Насыпыншагъэ

Пакистаным щІыр къаруушхуэкІэ щыхьеящ.

ЗэкІэ къызэралъытэмкІэ, цІыхуи 160-м щІигъу хэкІуэдащ, ауэ а бжьыгъэр зыхуэдизыр иджыри гъэзму ящІэркъым.

ДыкъикІуэт хъунукъым

Къэрал Думэм дыгъуасэ щытепсэлъыхьащ коррупцэм пыщІа Іуэхуэхэм.

Депутатхэм я пащхьэм къыщыпсэлъащ УФ-м и прокурор нэхъыщхьэ Чайкэ Юрий. Абы зэрыжиІамкІэ, Іуфльхэ къызэрыІахам къыхэкІыу жэуапым ирашэлІащ щхьэ къудыкъущІэхэу мин 23-рэ. Арщхьэкіэ, къызэрыщІэкІымкІэ, хабзэм ебжьауа псори апхуэдизкъым зэрыхьур.

- ЗанщІэу жьытІэн хуейщ Іуфльхэ тыныр ди къэралым фІэкІыпІэ зимыІэ хабзэу зэрыщыувар. Арыншауэ уи мурадыр, уи Іуэхур кьохьудІэнукъым, - къыкигъэщхьэхуэкІащ Чайкэ Юрий. - Апхуэдэ щытыкІэм зебгъэхьэжьыныр тыншкъым, арщхьэкІэ дыкъыкІуэтри хъунукъым.

Зыуэдэ щымыІэ

Пример крайм мыгувэу куэду я къащынІащэкІыщыщ К-53 вертолетыр.

Абы махуэри жэщри и зэхуэдэщ, и зэфІэкІкІи мы зэманым дуней псом щыІэхэм зыкъомкІэ йофІэкІ. Вертолетыр хьэуами, щымы, тенджызми сыт хуэдэ биймэ щыпэщІуэвэфынущ.

(ИТАР-ТАСС).

НОБЭ

♦ Политикэ залымыгъэм и лей зытехьахэм я фэеплъ махуэщ. 1974 гъэм жэпуэгъуэм и 30-м Мордовиемрэ Пермь областымрэ (иджы крайщ) я лъэхъуэщхэм исхэм загъэмэжэлІащ политикэ щхьэусыгъуэкІэ ягъэтІысхэм кьадэщІу.

♦ Илъэс 35-рэ и пэкІэ (1973) Венэ щыщІадзащ НАТО-мрэ Варшавэ Зэгурыуэныгъэ зэгурыІуэныгъэхэм я щытащ КЪР-м и Президент Къанокъуэ Арсен. Унафэм ипкъ иткІэ, котельнэ мыинхэр ягъэхьэзырын хуеят мы илъэсым, унэхэм я гъэплъыгъуэм ирихьэлІэу. Лъжьыгъэр екІуэкІащ КЪР-м ПромышленностымкІэ, гъэсыныпхъэ-энергетикэ комплексымрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и министерствэмрэ Іуащхьэмахуэ куей администрацэмрэ я пэІэ щІэту. Мы Іуэхум хухахащ сом мелуанИ 136-рэ. Котельнэщ Іэхэм къалэр фІыуэ къагъэпльнущ, гъэсыныпхъэри зэрагъэзэхуэнущ.

ЖАНХЪУЭТ Зуэз.

●Іуащхьэмахуэ куей

Къалэр хуабэ щыщІэнукъым

Мы дызытехьа бжьыкІэщІымахуэ зэманым Іыриауэ къалэм зэуэ лажьэ щыщІадзащ котельнуэ 9-м.

КЪАЛЭР нобэм къэс къэзыгъэплъу щыта котельнэ закъуэр жьы дыдэ хъуати, ар икІэщІыпІэкІэ зэхъуэкІын зэрыхуейр 2008 гъэм и пэщІэдзэм къыхилъхьауэ къудыкъущІэхэу мин 23-рэ. Арщхьэкіэ, къызэрыщІэкІымкІэ, хабзэм ебжьауа псори апхуэдизкъым зэрыхьур.

- ЗанщІэу жьытІэн хуейщ Іуфльхэ тыныр ди къэралым фІэкІыпІэ зимыІэ хабзэу зэрыщыувар. Арыншауэ уи мурадыр, уи Іуэхур кьохьудІэнукъым, - къыкигъэщхьэхуэкІащ Чайкэ Юрий. - Апхуэдэ щытыкІэм зебгъэхьэжьыныр тыншкъым, арщхьэкІэ дыкъыкІуэтри хъунукъым.

●ЗэІущІэхэр

ЩытыкІэ гугъум къикІыфын папщІэ

Республикэм щыІэ банкхэм я унафэщІхэмрэ хьэрычэтыщІэхэмрэ зыкъэта «стІол хъурейр» вэсэмахуэ «Адыгэ псалъэ» газетым и хьэщІэщым щекІуэкІащ. Ар теухуауэ щытащ дуней псом зыщІэзыуфыда финанс кризисым хэгъэуэгу банкхэр къызэрикІынум, нобэ яІэ щытыкІэм, абыхэм адэкІэ кьапэплъэм.

БАНК унафэщІхэр зэхэхауэ къытеувыІащ я Іуэхущіапіэхэм финанс кризисым и жьышхуэ ящаэрыщІмыхуам, цІыхуэхэм драгьэкІуэкІ лэжьыгъэхэр зэрыщІмыхуам, кредитхэр тыныр къызэтегъэувыІэным теухуа псалъэмакъхэр зэрылъабжьэнщэм, нэгъуэщІ Іуэхугъуэхэм.

ЗэІущІэм хэтащ «Налшык» банк ООО-м и унафэщІ **Эндреев Борис**, «Бум-Банк» ООО-м и тхьэмадэ **Ажахьуэ Кьанщобий**, УФ-м и ХьумапІэ банкым Къэбэрдей-Балъкъэрым щиІэ къудамэм и унафэщІм и къуэдзэ **Тутыкъу Мурат**, «Нальчикский Межрегиональный клиринговый банк» ООО-м и унафэщІ **Алихьан Заретэ**, «Ерокоммерц» ОАО-м и тхьэмадэ **Къущхьэ Олег** сымэ, нэгъуэщІхэри.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Иэз.
Сурэтыр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

ЦІыху минхэр

Баку щыщІалъхьащ уэрэджыІакІуэ цІрыІуэ, СССР-м и щІыхь зиІэ артист Магомаев Муслим.

Абы и жэнэзым щІыху минхэр хэтащ. Магомаевыр Баку къыщалъхуащ, къыщыкъуащ, ґъуазджэм и гъэгъум щытеуваащ. А къалэр абы сыт щыгъуи фІыуэ ильагъуу щытащ.

Насыпыншагъэ

Пакистаным щІыр къаруушхуэкІэ щыхьеящ.

ЗэкІэ къызэралъытэмкІэ, цІыхуи 160-м щІигъу хэкІуэдащ, ауэ а бжьыгъэр зыхуэдизыр иджыри гъэзму ящІэркъым.

ДыкъикІуэт хъунукъым

Къэрал Думэм дыгъуасэ щытепсэлъыхьащ коррупцэм пыщІа Іуэхуэхэм.

Депутатхэм я пащхьэм къыщыпсэлъащ УФ-м и прокурор нэхъыщхьэ Чайкэ Юрий. Абы зэрыжиІамкІэ, Іуфльхэ къызэрыІахам къыхэкІыу жэуапым ирашэлІащ щхьэ

●Іуащхьэмахуэ куей

Къалэр хуабэ щыщІэнукъым

Мы дызытехьа бжьыкІэщІымахуэ зэманым Іыриауэ къалэм зэуэ лажьэ щыщІадзащ котельнуэ 9-м.

КЪАЛЭР нобэм къэс къэзыгъэплъу щыта котельнэ закъуэр жьы дыдэ хъуати, ар икІэщІыпІэкІэ зэхъуэкІын зэрыхуейр 2008 гъэм и пэщІэдзэм къыхилъхьауэ къудыкъущІэхэу мин 23-рэ. Арщхьэкіэ, къызэрыщІэкІымкІэ, хабзэм ебжьауа псори апхуэдизкъым зэрыхьур.

- ЗанщІэу жьытІэн хуейщ Іуфльхэ тыныр ди къэралым фІэкІыпІэ зимыІэ хабзэу зэрыщыувар. Арыншауэ уи мурадыр, уи Іуэхур кьохьудІэнукъым, - къыкигъэщхьэхуэкІащ Чайкэ Юрий. - Апхуэдэ щытыкІэм зебгъэхьэжьыныр тыншкъым, арщхьэкІэ дыкъыкІуэтри хъунукъым.

Зыуэдэ щымыІэ

Пример крайм мыгувэу куэду я къащынІащэкІыщыщ К-53 вертолетыр.

Абы махуэри жэщри и зэхуэдэщ, и зэфІэкІкІи мы зэманым дуней псом щыІэхэм зыкъомкІэ йофІэкІ. Вертолетыр хьэуами, щымы, тенджызми сыт хуэдэ биймэ щыпэщІуэвэфынущ.

(ИТАР-ТАСС).

НОБЭ

♦ Политикэ залымыгъэм и лей зытехьахэм я фэеплъ махуэщ. 1974 гъэм жэпуэгъуэм и 30-м Мордовиемрэ Пермь областымрэ (иджы крайщ) я лъэхъуэщхэм исхэм загъэмэжэлІащ политикэ щхьэусыгъуэкІэ ягъэтІысхэм кьадэщІу.

♦ Илъэс 35-рэ и пэкІэ (1973) Венэ щыщІадзащ НАТО-мрэ Варшавэ Зэгурыуэныгъэ зэгурыІуэныгъэхэм я щытащ КЪР-м и Президент Къанокъуэ Арсен. Унафэм ипкъ иткІэ, котельнэ мыинхэр ягъэхьэзырын хуеят мы илъэсым, унэхэм я гъэплъыгъуэм ирихьэлІэу. Лъжьыгъэр екІуэкІащ КЪР-м ПромышленностымкІэ, гъэсыныпхъэ-энергетикэ комплексымрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и министерствэмрэ Іуащхьэмахуэ куей администрацэмрэ я пэІэ щІэту. Мы Іуэхум хухахащ сом мелуанИ 136-рэ. Котельнэщ Іэхэм къалэр фІыуэ къагъэпльнущ, гъэсыныпхъэри зэрагъэзэхуэнущ.

ЖАНХЪУЭТ Зуэз.

●Хъыбар гуапэ

Хьэбэчыр Мурат Дунейпсо кубокыр къехь

Мы махуэхэм Баку щекІуэкІащ дзюдомкІэ Дунейпсо кубокыр къэхьыным теухуауэ цІыхухэр, цІыхухэ командэхэм я зэхьэзэхуэхэр. Пщіэшхуэ зиІэ турнирым къекІуэлІащ дуней псом щыпэжэщІэрыІуэ спортсменхэр, къэрал 15-м къикІауэ дзюдоист 200-м щІигъу.

УРЫСЕЙ Федерацэм и командэ къыхэхам хэту кубокым щІэбэнащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и «Гладиатор» спорт клубым и гъэсэныгъэм и Мэремыкъуэ Аэзмэт (килограмм 73-рэ), Хьэбэчыр Мурат (кг 81-рэ) Къамбий Аслъэнрэ Хьурсинэ Артурэ (тІури кг 100-м щІегъу).

УФ-м щІыхь зиІэ и тренер Елкъуэм Мухьэмэд и гъэсэныгъэ зэхьэзэхуэм сыт фыдзу зыкъыщагъэльэгъуащ. Апхуэдэу Хьэбэчыр Мурат дыщэ медалымрэ Дунейпсо кубокымрэ къихьащ. Къамбий Аслъэн дыжьын, Хьурсинэ Артур жэз медалхэр къальысащ. Мэремыкъуэ Аэзмэт ебланэ увыпІэрэ къихьар. Гуп зэхьэзэхуэм Урысей Федерацэм и командэ къыхэхуэм етІуанэ увыпІэр къыщихьащ.

Мы зэпеуэм къыщагъэльэгъуэ зэфІэкІ льагэхэм я фІыгъэкІэ ди щІалэхэм Іэмал ягъуэтащ Европэм и чемпионату мы гъэм и щэкІуэгъуэм Хорватием щекІуэкІынум хэтыну.

ЖЫЛАСЭ Замир.

«Адыгэ псалъэр» къыфІэрыхьэну фыхуеймэ

Ди щІэджыкІакІуэ лъапІэхэ!

Фигу къыдогъэкІыж 2009 гъэм и яп илъэс ныкъуэм къыфІэрыхьэну газетхэм, журналхэм Іэ тедзэныр зэрекІуэкІыр.

Илъэс ныкъуэм ди газетым и уасэр сом 356-рэ кІэнІейкІи 10-рэщ.

«Адыгэ псалъэм» Іэ щытевдзэ хъунущ республикэм и пощт Іуэхущіапіэ псоми.

Ди индексыр 51531

Тхакіуэ Жылэтеж Сэлэдин «Адыгэ псалъэр» кьыхех.

КъБР-м и Президентым и сайтым къагъэхьа упщIэхэм я жэуапхэр

Кредит къуатын щхьэкIэ уи хэхъуэм щыхьэт техъуэ тхыль уиIэн хуейщ

- ПсэунIэ къэщхунымкIэ щыIэ ипотекэ программэм дыхэтыфыну пIэр? Ди уиагъэр пIалъэкIэ Москва дыщопсэу, ауэ дыщыхэтхар Къэбэрдей-Балькъарыр. Сэ ильэс 35-рэ, си щхьэгъусэр ильэс 36-рэ дохьу, сабийитI диIэщ.

КЪАМБИЙ Ф. Р.
Москва къалэ.

Жэуап ирет КъБР-м ухуэныгъэмрэ архитектурэмкIэ и министр **Афэщлагъуэ Михаил:**

- ЗыщIыпсэУН унэ кьызэращэхуи мылъку зимыIэ, ауэ кредит кьратын икIи мазэ кьэс абы пэкIуэ ахьыпэр зэрыритыжыфын хэхъуэ зиIэ щIыхьхэм я псэукIэр ирагъэфIкIуэну Iэмал иратын мурадкIэ, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Правительствэм кьызэрагъэпэщащ «Къэбэрдей-Балькъэр республикэ ипотекэ зэгухьэныгъэ» ОАО-р («КБР-ипотека» ОАО-р), ипотекэ псэунIэ кредитыр федеральнэ мардэм тету зытыр.

Ипотекэ кредитыр кьуатын щхьэкIэ нужьрей мазихым уиIа хэхъуэм щыхьэт техъуэ тхылъ, абы кьищынэмыщIауэ, япэу хэплъхьэн папщIэ уэ езым мылъку гуэри уиIэн хуейщ. Ар нэхъ мащIэ дыдэу хъун хуейщ унэ кьэпщэхъи и уасэм и процент 10, ауэ кредиту кьеIыпх ахьыпэ бжыгъэр 1.500.000-м щIигъунэ, абы и пIоцент 10-м ехъулIэу хуейщ. Кредитыр гъжьным ильэси 3-м кьищыщIэдзауэ ильэс 30 пIалъэу хуагъэув, абы щыгъуэми нужьрей ахьыпэр заемщикхэм я нэхъыжьым и ныбжьыр ильэс 65-м нэмысу хэплъхьэжьн хуейщ. КъеIыпха ахьыпэм техуэ процентыр япэ хэлъхьагъэм ептар зэрыхъуэ, кредит кьеIыпкар зиIэ хуэдизым, зэрыпIыгъыну пIалъэм еплъытащ.

«КБР-ипотек» ОАО-м псэунIэ кьэзыщэхунхэм ипотекэ кредитхэр Москва дэжьыкIуэ кIуахэми ярет, кьаIэрыхьэ хэхъуэм щыхьэт техъуэ тхылъ яIэмэ.

Ипотекэ кредитыр зэратым теухуа хэыбар нэхъ зэхуэдизыщIэныгъэ, «Къэбэрдей-Балькъэр республикэ ипотекэ зэгухьэныгъэ» («Кабардино-Балкарская республиканская ипотечная корпорация») ОАО-м фыщыщIэупщIэ хъунущ. **ХэщIапIэр:** *КъБР, Налшык къалэ, Армад Инесса и щIэр зезыхьэ уэрам, 43, телефонхэр: 400-27-40, 400-64.*

● Сытхэр уи псэукIэ, къуажэ?

ЗэдэIэпыкъуу зэдопсэу

Бахьсэн куейм и къуэхьэпIэ лъэныкъуэм 1854 гъэм щитIысыкIа Куэдыкъуэкъуэ Ищхьэрэ (Куэнхьаблэ) унагъуэ 780-рэ дэсщ, щыхъ 3560-рэ щопсэу.

Сыт хуэдэ лэжьыгъэ щекIуэкIрэ нобэ мы жылагъуэм?

Абыхэм зыщыдгъэгъуэзэну дэ депсэлъыпIэщ илъэси 10 хъуэуэ къуажэ администрацэм и унафэщIу лажьэ Кумыщ Хьэмидбий.

- Хьэмидбий, сытхэр фи псэукIэ, фи Iуэхущафэ?

- Къуажэм дэтщ сымаджэщ зэрэлэща, курыт еджапIэу Э. Сабий ГъэсапIэ, IуэхутхьобзэщапIэ унэ. Сымаджэщым къызэхуэтынщэу зэдгъэпэщыжащ, хъарбэ, псы кIуапIэхэр зэтхъуэкIащ, лъэгухэм дэлажьащ, блынкэр дгъэдэхащ. Абыкъэ хуабжьу къыщдэпсыпкъуащ куейм администрацэм и Iэтащхьэ Къаздэжьу Альберт. ЕджапIэхэри сабий гъэсапIэхэри и къуажэ гъэ еджэгъуэщIэм хуэдгъахьэщащ. Ди щыхуэ-хэм, Тхьэм и щыкуркIэ, ящIэн, яшхын ягъуэт.

- Къуэлъкъужьм Iщхьэрэр адрей адыгэ къуажэхэм сыткIэ къащхьэщыкIрэ?

- Жылагъуэ кьэс, дауи, езым и зэхэтыкIэ-псэукIэ иIэжщ. Абы и лъэныкъуэкIэ къапщтэмэ, кучлькъужьмдэсхэр хуабжьу лэжьакIуэш-хуэхэщ жысIэкIэ, езгъэлейкъым - я гуащIэ хъэлэсыгъэ, ятIэрауэ, пэкIуэмкIэ мэпсэуж, КъэщыпэмышащIуэ, ди бзэри, лъэпкъ хабзэри хьуэмэзым щегугъу жыIэжьыщ.

- Нобэ нэхъыбэу сытхэм фагъэпIейтейрэр?

- Ар лэжьапIэмкIэ Iэхэр зэрыдинкъудырщ. Мы зэманым Iэнатlэ зиIэр щыхуэ 954-рэщ, лэжьэфыну 887-р Iэнатlэншащ. Арами, зыгуэр зымыщIэрэ зи Iэр зэтедзауэ щысрэ диIэу схужьыIэнукъым - Iэщ ягъэжьу, щIыр зэрахъэ. Жыгъэ куэд дэскъым Iэщ зезымыхуэу. «АПК-м зегъэужьынымкIэпхъэ проектым и фIыгъэхIэ, Унагъуэ 92-м мэкъумэш банкым кредиту сом мелуан 24-м щIигъу кьыIахри, быдым 740-рэ кьащIжащ. Абы щыщу 560-р жэщ. А Iэнатlэм егупчкIэрэ, я унагъуэр ягъэпсэуж, республикэм и щыхъжьыныгъэмэ хэлъхьэныгъэ хъарзыпэ хуащI. Абы и лъэныкъуэкIэ къуажэдэсхэм я дежкIэ хэкIыпIэфIщ мэкъумылэр пэрыхьэту зэрагъэтыр. Гъавэ щIапIэу гектар минитым щIигъу диIэщи, бэджэндырылажьагъэ, йогуэпэкI. Абыхэм я нэIэ трагъэтщ медицинэм и лэжьакIуэхэм, кьуажэм щыщ хьэрычэтыщIэхэм, нэгъуэщIхэми.

ЩIалэгъуалэр и лъахэм и тхыдэм щыгъуазэу кьэгъэтэджынымкIэ ветеран организацэм IэхъуэгъуэфI куэд зэфIегъэкI. Абы кьихьащ гъэзакIуэхэмрэ егъэджакIуэхэмрэ, школ музейхэр нэрылъагъу дерсу кьагъасэбэп. Псом хэмыдыду куэдкIэ щхьэпэщ зэщхьэгъэ-щхьэгъэ зэрагъэпэщауэ щыта музейр. Абы щызэхуэсащ тхыдэм, Хэку зауэшхуэм теуха фэеплъ суратхэр, тхыгъэхэр, пасэ зэманым и хьэпшыпхэр, зэхьэзэхуэ зэмылIужьмыгъуэхэм кьыщахьа саугъэтхэр, дипломхэр, нэгъэщIэ куэди. Музейм щопажьэ тхыдэр, лъахэр и дежьыдыдэхэм, жъоу-такIуэ ныбжьыщIэхэм я гуп. Абыхэм зэхуахьэс блэкIам и дэфтэрхэр, къыщалъхуа къуажэм и тхыдэр къызэрыкIэхэщыпхэр, щIыху щIэрыпэхэм я суратхэр.

Ветеран зэгухьэныгъэр сытэ хуэдэ махуэщхуэм, зэхьэкIэзэми жыджэру хэтщ, си ныбжь нэса щIалэгъуалэр дзэ кьулыкъым щраджэкIи ущие псалъэ дахэрэ гуапагъэкIэ ирагъажьэ.

ЗэIущIэм кьыщыпсэлъахэм кьаагъэлъэгъуащ ветеранхэм я Советым пэжьэгъэкIэ зэ ры ре гъэ кIуэ кIыр, ныкъуасанигъэхэри кьыхагъэщащ. Апхуэдэуи фIыщIэ хуащI сыт щIыпIэ щIэтэ экъуэн кьаухэхъу къадэпэпыкъу спонсорхэм - Хьэщыкъуэй зэкъуэшхуэ Хьэсэнрэ Хьусенрэ, Иуанхэ Аскэрбийрэ Заурбэчэрэ, Елгъэрхэ Зулчаррэ Владимиррэ, Къашыргъэ Руслан, Въэрыл Борис сымэ, нэгъуэщIхэми.

ЗэIущIэм хэтэхэм зэдзаорэзыуэ ЩхьэлыкIуэ къуажэм и ветеран зэгухьэныгъэм и тхьэмадэу Джэрыджэ Къэралбий хахьажащ.

Щхьэлыкъуэр ирогушхуэ

**Щхьэлыкъуэ къуажэм и ветеран организацэр Шэджэм районым щыпхъэ инщикIи щынэхъыбэщ. Абы къызэрыIуубыдэ зауэм, лэжьыгъэм я ветеранэ 1292-рэ. Я лэжьыгъэм кьэрикIуахэр щыхэхалъхьэжьа зэIущIэ щыкIуэкIащ щыхьэгъусэхэр ящIащ яхуэзэфIэкIахэмрэ зыхунамысахэмрэ, гупысэгъэ ящIащ яхуэзэфIэкIахэмрэ зыхунамысахэмрэ, гупысэгъэ нэхъ зыхуэзэщIэ тхьэмадэрэ, щIалэгъуалэм гъэсэныгъэ дахэ яхэлъхьэныр, кьыщыхэкIа лъэпкъымрэ лъахэмрэ фIыуэ яIэлъэныкъуэкIи, Хэку и хъумакIуэ нэсу кьэгъэтэджыныр.

Къуажэ администрацэмрэ ветеранхэм я советымрэ мылъкукIэ, нэгъуэщIу яхуэзэфIэкIэмкIэ зэIущIагъакъуэ зи ныбжь хэкIуэта, зауэмрэ лэжьыгъэмрэ я ветеранхэм, ныкъуэдыкъуэхэмрэ фызэбэхэмрэ, я жьыхъуГуэм зи закъуэу кьэнахэм. Дэтхэнэ зы махуэшхуэми кьэрагъэбгъэхэм гуэгуфIыгъэ топлъэныкъ. Iэщ зыгъашхэхэми Iусыр уасэ езэгърабгъуэкIэ ягъуэт. МэкъупIэр гектар 2009-рэ, хьупIэхэр 1314-рэ мэхъыри, ахърэн хъарзынэу кьагъэсэбэп.

Подсобнэ хозяйствэ зиIэхэм гектар 240-рэ яIыгъыр гуэдзэри, хьэр, нартыхуэр нэхъыбэу щащIэ. Щыым псыIагъэ зэригъэтам, мэкъумэшыщIэхэр зэрегугъуаем кьыкIэкIыу, мы гъэм гъавэ бэв кьахуэхьащI.

Апхуэдэщ Жыгъэ Фуэд зи унафэщI «Одеон», Ездэм Аслъан и «Фортэ», Кумыщ Хьиса и «Кумыщ» ООО-хэр. Гектар 200 зыIыгъ «Бищо» КФХ-р гъавэ щIэнми Iэщ гъэхуэнми ялэрэкъ. Хозяйствэхэм техникэкIи я Iуэху Iеикъым, нэхъ зыхуэныкъуэхэр, езыхэм зэрагъэпэщыжауэ ирогушхэ.

- ЗэрыжьыщэмкIэ, гъавэ щIэныкъи Iэщ гъэхъуэныкъи фи Iуэхухэр хъарзынэщ. Хьэмидбий. Иджы къуажэм дэлъ нэгъуэщI дэжьыгъэхэм я Iуэху уэдгъэщIынут.

- Къуажэм и къабзагъэрщ. Абыкъэ ди Iуэхур икъукIэ гугъущ, пхъэнкIийр жыжьэ дашащ хуейщи, щIыхуэхэр егъэщIэхъэ, языныкъуэхэм ар псыхъуэм дагъэкIуэ е адэ-мыдэкIэ щрагъкIуг. ЩыгъыкIэр зыгуэрэ едгъэфIэкIуэн папщIэ, мы гъэм тхуэгъэфIэкI къэдгъэнакъым, щыпIэ депутатхэр кьыкъэтщэри мы Iуэхум яужь дитащ. ПхъэнкIийр зэрыдэтщын техникэкIэ район администрацэм дельэIуащи, дыкъамыгъэщIэхъуну догугъэ.

- Щыхуэхэм я псэукIэр егъэзыIэкIуэным дехуэхуэу къуажэм лэжьыгъэщхуэ щыхъэфIэдгъэкIами, зэман кьыхьакIэ зэтрихьа щыщIэныгъэмрэ гупчъкъэхэмрэ я Iуэхущ. Псалъэм папщIэ, апхуэдэщ кхъэхэм екIуалIэ гъэуэгуэн я Iуэху. Метр 500-м асфальт зэрытетлъхьэнум яужь дитщ, абы и проект-сметэ тхылъхэр хьэзырщ.

- Хуэмыдэ, дэIэпыкъуныгъэ хуэныкъуэ унагъуэ куэд фIиIэ, абыхэм зыгъэкIэ защIэбгъэкъуэфрэ?

- Апхуэдэхэр 70-м щIегъури, ди КФХ-хэм, ООО-хэм я унафэщIхэм, зэфIэкI зыбгъэдэлъэ бэджэндырылажьхэм абыхэм зыгъэзэнэу зыщIагъакъуэ. КьыщынэмышIауэ, кьыхъэгъэщIыну сыхуейт еджапIэхэми, спорт зэхьэзэхуэ хэм хэ ныбжьыщIэми кьадэIэпыкъуэкIри дыхэзэнрэ.

Мис апхуэдэу дыхэзэщIэу, зыхэзэщIэдгъакъуэу долажьэ, допсэу.

Епсэлъар **ЗЕй Гъузерщ.**

●Абы дегъэпIейтей

Дэнэ ажалыр щащэр?

ЦIыхуХЭМ я хадэхэм кьыщагъэкIа гъавэр, хадэхэкIыр зэрызэщIакъужьыным яужь итщ. Ауэ щыIэщ нэгъуэщI кьэкIыгъэхэм елэжь унагъуэхэри.

Налшык къалэ дэт щхьэзакъуэ унэхэм ящыщ зым Кьэбэрдей-Балькъэрым и наркополицейхэм кьыщахутащ щIэпрэ опий зыхэлъ Iущхьэрэ щагъэкIыу. Ахэр бысымхэм егупчу зэрахъэрт икIи, зэрыжаIэмкIэ, езыхэм кьагъэжбэныну арат.

Абыхэм, дауи, ящI я апхуэдэ агроном гъэнэхуныгъэхэр егъэкIуэкIыныр уголовнэ хабзэм зэрыхуэпыдыдэр, ауэ ятIэрэхъэмрэ кьэкIыгъэхэм я бжыгъэмрэ тепщIыхьмэ, мы унагъуэм Уголовнэ кодексыр кьыщалытэркъым.

Опий Iущхьэ кьэкIыгъэ 600, щIэну 30 уголовнэ Iуэхум гъуэгэ хуащIащ щыхьэт папщIэу. УФ-м и УК-м и «Наркотик зыхэлъ кьэкIыгъэхэр хабзэщхьэ зэрыгъэзэжыным кьызэрыщIагъэкIуэ, апхуэдэ Iуэхур зи Iэрыкъэм ильэсий тутнакъэщым щагъэкIуэну тралъхь.

Жэпуэгъэм и 31 пщIондэ Кьэбэрдей-Балькъэрым щокIуэкI «Ажалыр щащэр кьыжьIэ!» Уэрыленсо акцэм и гъэнэIыхьэр. УФ-м и ФСКН-м и Управленэу КБР-м щыIэм, УФСБ-м, КБР-м щыIэ МВД-м, Республикэ наркотикэ диспансерым, нэгъуэщI министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ я деж зэпымыуэу щолажьэ наркотикхэр зэзыгъэжьугъэхэм зэтеуухуэу зыхьбархэр, афиянафэхэм еIэзэным, наркоманием теухуа профилактикэ, реабилитацэ лэжьыгъэмкIэ кьыхалъхьэжьэ кьызэрыIахь «здыхь зрагъэз телефонхэр».

Наркотикхэм кIэлъыплъынымкIэ Iуэхущ IапIэу КъБР-м щыIэм фыкьэнсалъэ хьунущ «здыхь зрагъэз телефонхэмкIэ»: 49-21-05, 8-800-100-70-77 (Урысейм и дэтэрмэ) щIыналъэмэ пщIэнщэу укъипсолъыкI хуэунущ). Iуэхущ IапIэм и сайтыр: **www. ufskn-kbr.ru**

«Дзыхь зрагъэз телефонхэр»...
- Республикэ наркологие диспансерым - 44-17-83;
- КъБР-м Щэнхабзэмрэ хъыбарегъащIэ IэнатIэхэмкIэ и министерствэм - 40-36-50;
- Къэрэшей-Щэрджэс Республикэм и министерствэу КъБР-м щыIэм - 49-50-14;
- КъБР-м щыIэ МВД-м и ГОПП-м - 72-05-87;
- КъБР-м ЕгъэджэнныгъэмрэщIэныгъэмкIэ и министерствэм - 47-23-46.

Бахьсэн районым щыпсэухэр, ищхьэкIэ кьыщыдгъэлъэпIуэ телефонхэм кьэкIуэну, Бахьсэн къалэ псалъэ хьунущ мы телефонымкIэ: 4-76-00; Аруан районым - Нартыкъалэ - 2-54-50; Май куейм - Май къалэ - 7-32-00.

МЭРШЭНКЪУЛ Наталье.

Цыхубзым и зэранкIэ

МАЙ районым щыIэ ОВД-м и лэжьакIуэхэм зэхагъэкI Арщыдан-Александровскэ станицэ гъэуэм и 11-нэ километрым дэкI кьыщыхъуа аварием. ВАЗ-21099 автомашинэр зезыгакIуэ цыхубз щылэм рулыр хэзымыгъэлэкIуэльакIуэ зи гуэгум тежри жьгым еуащ. А насыпныщагъэм хэкIуэдащ цыху бадиригъы 3, мазищ хуэ зы сабий.

Езы шоферым фэбжь телъу сымаджэщ хэкIа гъунэгъум ящащ.

КъБР-м Гуманитар къэухтэныгъэхэмкIэ и институтым и кьудамэм и унафэщI, филологие щIэныгъэхэм я доктор Гъут Iэдэм и псалъэ.

(КIуэхыр. ПэщIэдзэр 1-нэ нап.)

ЛъэпкъымигъуэтаXэщIныгъэзыхуэр зыхащIэ

- Гарсиа Лоркэ жиIэгъащ: «Лъэпкъ театрыр зэшхуэныгъщ щытмэ, Щ ыхуЛъатъуэм нэс уишэфынущ, сымаджэмэ, щIы фIыщIэжьым ущIишэнущ», - къыщIидзащ и псалъэхэр Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ, «Адыгэ псалъэ» газетым и редактор нэхъыщIхъэ **ХъэфIыщIэ Мухьэмэд.** - Адыгэ театрым и Щыхъ лъагъэр IуГIыкъ Борис кьыдэуэнхуауэ дэкIпсэхъунущ. Мы зи пщIантIэм дыдэт Iуэхущ IапIэм и утыкум щагъэлъэгъуащ Борис и комедие дахэ куэдрэ и трагедие гуузэхэмрэ. Iэгуаущхуэ тIэтащ лъэпкъым, хэкум и цIыхущхуэр, адыгэлI нэсыр дгъэлъапIэу. Иджы нобэ мыбдеж къекIуэIа псоми дгъэлъапIэр абы и фэеплъыщи, Тхьэм ахърэт нэху кьрит!

Ильэсищэм, щитIым зэкъалъхуу аращ апхуэдэ цIыху. ФIэщ щыIыгъейщ ар зыхуэIэкIуэлъакIуэу щытам хуэдиз хуэзфIэкIыму зэманм благъэм зыгуэр диIэну. Суэрт ищIу, пкIыгъэм (чеканкэ) ящIэкIуэлъакIуэу, пхъэм сыт хуэдэ теплъэри кьыхищIыфу щыта Борис и прозэр, усыгъэр, публицистикэр, псом хуэмыдэу и драматургиер, зэбгъащIэ хъун щыIэхъэкъым. Дэ тфIэкIуэдар кьыщыдгурыIуэнур нужькIэщ, ауэ псэунущ абы и тхыгъэхэр, и псалъэ дахэхэр, и пьесэхэр. Абыхэм яхуэфащэн лъэпкъ Тхьэм дищI, и фэеплъ нэхур фIы тхухьу!

Апхуэдэуи Мухьэмэд тепсэлъыхьащ Тыркум, Сирием, Иорданием, Германием, Израильм кьратыкI телеграммэ куэд кьыхэзыIэрыхьам. Щыгъуэ псалъэ Налшык кьыгъэхьащ Къэбэрдей-Балькъэр, Къэрэшей-Щэрджэс, Адыгэ Республикэм кхэм я цIыхубз тхакIуэ Мэшбащ Iэ Исхьэкъ, КъШР-м и ТхакIуэхэм я союзым и гущI Бэчыжь Лейлэ. Нэщхьеягъуэ пжIум хэтащ Шапсыгъ Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Чачыкъу Мэжид.

АдэкIэ псалъэ иратащ КъБР-м и Гуманитар къэухтэныгъэхэмкIэ и институтым и кьудамэм и унафэщI, филологие щIэныгъэхэм я доктор **Гъут Iэдэм.**

- Ди къуэшхэ, ди шыпхъэхэ! Мы ди къуэш лъапIэу нобэ нужьрей гъуэгуанэ тедгъуэвжьым дызэрыхуэлъадэу къэпсэлъэфын куэд. Ауэ сэрэ Борисрэ ди зэбгъэдэтыкIам щхьэкIэ псалъэ жыгсIэну сызэрыльэIуар кьыздэзыIыгъахэм фIыщIэ яхуэзощI, - жиIащ къыхуэIуэ, - жиIащ абы. - Мы гуаущ зэрызэхэсхрэ сэ кьызолыхъуэ си гум щыхьэр, Борис хуэсщI щщIэр кьэзыгъэлъэгъуэфын псалъэхэр. ЗгъуэтыкIэм, зэгуэр кьысхуэгъуэтынуи си фIэщ хъуркъым. Дэ акъылкIэ кьыдгуроIуэ кьыхуиуха гъащIэ гъуэгуанэр абы зэриухар, ауэ псэр хуейкъым Борис и макъ зэрызэхэдмыкьымкIэ, и лэжьапIэ пэшым дыщIыхьэу зэ зэрядмылъагъэжьыфынур и фIэщ ищIыну. Сыхуейщ ар тщымыгъупщэу гуапэу си гум ильыну, дуненгъэкIэ зыхуэнэмыса псори ахърэтым фIыгъэуэ кьыщыуэIэжьну.

Исламым и нур

● Хъутбэ

Диным фадэр къеэзгъыркъым

СЫЗЭРЫЦЫКIУРЭ си хьуэпсапIэ адэжь Хэкум сэ зыбжанэрэ сыкъэкIуэжащ. Сэ мыбы щысIэлъэгъуащ си гур зыгъэпIейтей, гукъинэжь Iофi сщыхьуа зыкъом. Ауэ Тыркум здэсхьыжащ гукъеуэ нэудэ. Абыхьэм я нэхъыщхьэ адыгэжэр фадэм хьэлэч зэрызэтрищIэр.

Сыхуейт мы Iуэхум диныр зэрепльымфыщыхьэгъэзэжмэ, Сэ зэман-зэманкIэ Налшык сыкъэкIуэжурэ щалэрэгъуалэр диным щыхуезгъэджащ. Мы лъэ-мыгIэу срихьэлIащ фадэм игъэтхьэусыхэу щыхубхэм. Зыгуэрэхэри къызэлъыIуащ «Кхьыдэ, си щхьэгъусэм фадэ зыIуимыIэ-хьэу дыуэ схуэтэх», - жаIуэрэ. Аращ мы тхыгъэр згъэхьэзэныпхъэу кьыщIэсхьытари.

Мусульмэн тхыдэхэхэм зэратхьыжкIэ, бегъымбар лъапIэр фадэр хьэрэм щIын зэрыхуейм теухуауэ хьутIэ кьеджа нэхъ, фадэр куэдым Iощыбэ ящIат. А маухуэм щалэдэхэм я фадэ зэтIолъыгъэхэр къалэ уэрамхэм кьытрах1эжати, Мадинэ и дэтхэнэ хьэблэмрэ, псыхьэлIыгъуэм хуэдэу, щагъыкIыри щемэ хьырт.

Iиман уиIэу щытмэ, бегъымбарым, мусульмэнхэм зэпхуэдизэу гущыкI зыхуащIа фадэм дауэ уефэн? Анахь Иным «фемыфэ!» - жиIэу дызыщIэзыта щхьэхь бзаджэр сыт нобэ псоми щIэдмыбгынэфыр?

Языныкъуэхэм мыпхуэдэу жаIэу зэхэпхынуэ: «Си ушыщатхэм кьеэзгъыркъым, армыхъумэ фадэр кьыдэсIэтынут». Ар мусульмэнымгъэ? Хьэуэ, фэрыщIагъэльащхуэ. «КъурIэнымкIэ ямыдэр щагъэрыгуп, арикъэмрэ пивэмрэ я гугъу ящыркъым» - апхуэдэ «щыгъуэ» кьоэщдзыфыныхэри щыIащ.

Ахэр икъукIэ щоуэ. Хьэрэмщ цыхум и акъыпир зыIгъэхтхэу дэтхэнэри, абы сыт хуэдэ цIэ фIэщщыи. Бегъымбар лъапIэм мы и хьэдисри абы щыхьэт тохьуэ: «Чэф узыщыIм и мащIэри и куэдри хьэрэмщ».

Фадэм зэи фIы кьыпыкIынукъым. Унатъэр дапщэ зэтрикIуэта абы, сабий дапщэ зеиншэ ищIа? ИтIани аркъэр гуфIэжу, нэжэгужэу тетщ адыгэ Iэнэм. КьытщIонакIэ шейтIаныр, ауан дыкъежI, дыкьыдзэригъэпщIэным, гъуэгу пхэнжк дыдэзэрыгъэзэпщIэным хуэпабгъэу.

Мыри пщIэну щхьэпэщ: фадафхэр ящыщщ гуэныкъыщхъуэ зыпIэжьхэм (лIы зыуIкIэм, дыгъуэхэм, щыхуб3 хейм IейкIэ яхуэпсалъэхэм).

Мыпхуэдэу жьы зыIони щыIэщ: «Мусульмэныгъэм фадэм и Iуэхур имыIэткIиныIуэу пIэрэ?»

ИгъэтхIиныIуэрэкъым. Мусульмэныгъэр хущIокъу щыхум хьэлIщэныбгъ дыдэхэр хигущэну, фIы и псэр, акъылыр, мылькыр, щIыблэр ихьумэну. А кьалэн лъагэр гъэзэщIа хьунукъым фадэр щытепщэ щIыналъэм, Аращ диным фадэр хьэрэм щIищIар.

Сыхуейщ мы тхыгъэм кьыхэзгъэщIну: хьэрэмщ фадэ лIэужжыгъуэ псори. Ар быдэу зыгуригъэIуапхъэщ «сымуслымэнщ жьзыIэ дэтхэнэ зыми».

Гу зылъыпIэхъщ мыри. Зы кьэрал хабзи щыIэкъым фадэ ефэнмыр ящыкъэдэзыкьуэфа. Ауэ ар хущхъэфIэкIащ мусульмэнхэм я Iумэмэ. Мыпхуэдэу итхыгащ американ щIэныгъэлI, профессор Хьирщ: «Америкэм хабзэ ткIий дыдэ щыдгъэуват фадэм дищIэлбэр щытхъумэну ди мураду. Ауэ я ипсэпщI кьудейщ а хабзэм дыдэзэрытетыфар. Ди цыхуэхэр гъэщIкIуэу фадэм нэхьыбжэу ефэу щыхуежьэм, хабзэр дгъэкIуэдыжащ. Ауэ гъэщIэгъэнышэщ мыр: мусульмэн диныр и щыхуэхъ щыхуэхъ бзаджэм ильэс 1400-рэ хьуауэ щекъымэф фIыщ-хьуныIгъэ быдыжьэ».

ИнджкьыпIэ щIэныгъэлIхэми гу лъатащ ильэмыкIи фIыгъуэхэм зэращыщыр, япрэуэ, ягъэпIемэнхэм лъэпкъ псори зэрызэхуаГъадэр, етIуанэрауэ, фадэр Iумэм зэращыр.

Игъуэ мыхьауэу пIэрэ фадэнщэу дыпсэумэ зэрыиэхъыфыр дэри гурэ псэкIэ зыхэтщIэну? Зы адыгэ дремыхьэх а щхьэхьым, зыкъремыгъэгъапцIэ щейтIан бзаджэм.

КЪУЩХЬЭ Эдгал,
Къркум щыпсэу, щылажьэ егъэджакIуэ.

Напэкlуэцlыр зыгъэхьэзырар ТХЬЭМОКЪУЭ Барэсбийщ.

● УпщIэхэмрэ жэуапхэмрэ

Духьэм ухыгъэр зэрихъуэкIыфрэ?

- Исламым диныр къызэрыгъэльагъэнымкIэ, щэн-къэщэхуным и хабзэхэр зыбгъэщIыхар зыщэмрэ къэзыщэхумрэ я зэгурыIуэныгъэращ. Ауэ ди цIыхухэр зыхуэныкъуэ гуэркэн я уасэхэр щыхъуэщагъэ хэлъу дэбгъэуеиныр хьэрэмщ. КьимыдэкIэ, ильэм диныр ди гъэзэткIий щэхуакIуэхэр кьыуимыгъэпIэнымк, Тхьэ умыIуэным, щэчим, къэпщIэн Iуэхуэхэм икъукIэ уахуэсакъынкыр.

- Хьэзыр бегъымбарыр ди зэманми псэууэ жаIэ. Ар пэж?

- Iимам Нэуэуи, кьэхъуакъащIэ гуэркэр тегъэщIапIэ ещIри, куэдзэрыгъэ зыр бегъымбарыр мыIаI, Кьемэт махуэр къэсыхункIи псэуну. Ардыдэр жаIэ диныжкIэ щIэныгъэлIхэм я нэхъыбапIэми, Аущ еджагъэшхуэзэу Бухъэрий, Мусульм сымэ кьыззэралъытэмкIэ, Хьызыр бегъымбарыр лIащ Мухьэмэд бегъымбарыр кьамылъху щIыкIэ. Iуэхум и пэжыпIэр зыщIэр Аныхьтарэрщ.

- Духьэм къэдэрыр (ухыгъэр) зэрихъуэкIыфрэ?

- Бегъымбар лъапIэм жиIэгъащ мыпхуэдэзу: «Дуухьэр ухыгъэм поуври, кьеГъэувыIэ, гъащIэри сэдэкъэзащ». Ауэ ар ухыгъэ фIыгъуэхэмрэ кIыхь ящI».

КЪАРМЭ Рафикъ.
«Диным теуухуа упщIэхэмрэ жэуапхэмрэ» тхылъым къитхыжащ.

● Iэятищым я дерсхэр

Iиман къэфхь, фIы влэжь

Iуэ-Бэкъэрэ (Жэмыр) сурэм дызыхунушIэхэр

254. Уэ Iиман зиIэхэ, ерыскъы фэттам фIы хэфщыкI (язныкъуэхэм кьалытэ мыбдежым Тхьэм зи гугъу ящIыр сэджьтрауэ. НэгъуэщIхэм зэрыкалэмкIэ, жумартыгъэкIэ пты сэдэкъэращ зи гугъу ящIыр), **гуэныхьыр упшынык щымыхьу, цIыхугъи кьыщIэхьэщыжыни щыщымыIэж Махуэр къэмыс щыкIэ** («ХуэгъэгъупщIэ щымыгъуэтыжьмэ ку махуэр» - жаIэ. Кьыхуеджэнигъэр зытеухуар Кьемэт махуэм дзэхэмэ зыми зыхухуигъэхьэрыуейрщ, уи мылъкум жумартыгъэкIэ сэдэкъэ хэбгъэкIыпхъэщ). **Джаурэращ лейзехьэр** («абыхьэм я дин зехьэкIэр яхьуэжащ» - жьыхуиIэщ).

255. Алыхьым нэмыщI Тхьэ щыIэкъым («Iэят-Iэл-курсий» Iэятыр, КъурIэным ит адрей Iэятхэм нэхъри нэхъ инщ икIи кунщафIэщ. Абы кьыжжеIэ Алыхьым и цIэкэмрэ и тепщэгъэр, и кьарур, и ухыгъэхэр зыхуэдэр. Мы Iэятыр нэгъуэщIхэм нэхъри нэхъ гъапIэщ, ар кьыубжьным псапэ нэхъыбри кьыпокIуэ). **Ар кIуэдыж зимыIэщ** (и псэуныгъэр кIэуэхыншэщ, зэхъуэкIыныгъэншэщ), **Псорн зыIэщIэтыщ, зи кIэтыпIтыныгъэм щIэтщ** (Абы и унафэкIэ къжъуэ псэ зыхэт псори, абыхьэм я шхыныгъуээри къарет). **ЩIхьэукъун жеи нIэкъым. Уафэхэмрэ щыIэтымрэ яку дэлъ псёри IэщIэтыщ** (Алыхь Иныр 'а псоми я тепщэщ, гъуэ имыIэу, къедэуэни, кьеныкъуэкъуэни щымыIэу. Псорн къзыгъэщIар Къыращ). **Абы и пащхьэ, Езым и Iизынышэу, хэт кьыщыпшхьэщыжьыфын?** (Абы и унафэншэу зыми зыкъыщIигъэкъуэфынукъым. Джаурэрэм я гугъэщ тхьэнапэхэр кьадэIэпыкъуну. Абы кьыхэкIыу Тхьэм динынишэм, тхьэнапэхэм яхуэпщIэIхэм кьажреЕэ «Езым и Iизынынишэу» жьыхуиIэу кьыхигъэщхьэхукIаеу хуит ищIынухэм нэмыщI Абы и пащхьэм зыри кьызэрыщIыпщхьэщымыжьфынур. Тхьэм хуит ищIынурэ щэфыхьэ т хъунущ Мухьэмэд бегъымбар лъапIэр, язныкъуэ бегъымбарэмрэ мелыIычэмрэ, язныкъуэ мусльымэныр адрейм диГъэIэпыкъунущ). **АбыещIэ** (щIыхуэмэ) **я блэкIари я кьэкIэунри** (я дунейри я ахъэрэри зэрыхъунур. Алыхь Иныр псоми щыгъуаззщ. Зыри щаущхуфыныкъуэм Алыхьым кьинтэщIахэм я Iуэхущафхэм яцIыкIу зэрэрэ). **Абы и щIэныгъэм щыщу щIыхухэм я щхьэм зыри кьнтIасэркъым, Езым къарнгъащIэм фIэкIа** («Езыр зыхуеIм фIэкIа» - жьхуиIэщ, ЗригъащIэри бегъымбарэхрэмрэ лIыкIыуэмрэщ, я бегъымбарыгъэм щыхьэт техъуэу), **Абы и тахьтэм уафэхэрэм щыIэтрэм кьыззщIеубыдэ** (КъурIэныр Iофитэ зыщIаХэм зэрыжаIэмкIэ, (тахьтэ» псалъэм мыхьэнэуэ зыбжанэ иIэщ. Язныкъуэхэм ар Хьэрщ иным хуагъакIуэ, нэгъуэщIхэм нэхъ зыхуахьыр Хьэрщым и гупэм кьитырщ - уафэ хъатиблым и щхьэмрэ и лъабжьэмрэ я зэхуакурщ. Ибн-Хьэббасым кьызэриплъытэмкIэ, «тахьтэ» хьужьр Iкъэм и щIэныгъэ гъунапкъэншэрщ). **Абы** (уафэхэм щыIэтымэ) **я хъумэнри кьеХьэхъэжкIыркъым. Ар гъьагэщ, нищ** («Кьыгъэщта псоми я нэхъ гъьагэщ икIи гъапIэщ» - жьхуиIэщ).

256. Диным хэгъэзыхь хэгъэ хъунукъым (Мусульмэн диным хуэлэжьэну зыри ерхуIэ хъунукъым. Алыхьым и нафыр зыщIыхуа Мухьэмэд бегъымбар лъапIэр диным зыри залымыгъэ кIэ иримышIалIэу ильэсипщIкIэ Мэккэ кьалэм дэсати, итIани абы кьемызауэу кьэнакъым и ныкъуэкъуэгъуэр, Тхьэм гъусэ хуэзыщI мажсий джаурэр. Апхуэдэу щыхьум, бегъымбарым и Iуэхур Т хьэм бгъэдилъхьэри, Абы хуит кьыщIащ кьару хиГъьэу зихъумэжьыну, мусульмэнныгъэмэ зригъэубгъуну), **гъуэгу захуэр гъуэщэныгъэм кьыхэзгъэIащ** (IэхъэщхьэкъуэIащ ещIыжьыну нэрыгъэ лъагъэмрэ, пэжмрэ щIыпмрэ, Иманымрэ джаурыгъэмрэ, захуагъэмрэ щыуагъэмрэ - Iэят наIуэхэмрэ бегъымбарыгъэм и нэщэнэ тельыдджэхэмрэ я фIыщIэкIэ). **Пагъуутхэр** (шейтIанхэмрэ тхьэнапэхэмрэ) **имыдэу Алыхьым зи фIэщ хъуам** («нэхъапэм зыхуэпщIа тхьэ нэпцIэр зыбгънам, Алыхьым хуэлажьэу щIэзыдзам) **кьутэж зимыдэ тегъэщIапIэ быдэ игъуэтащ** (Алыхьым и арэзынныгъэм лъэIэсащ, исЪам диныр кьыззэриштам кьыкъэкIуэ). **Алыхьым псори зэхьэх** (ПагъуутхэрэзэмыдэУ Iиман къэзыхьам щыхьэтхъынытъэ псальитI кьыжьэдэкIар), **ещIэ** (абы и гурыIтхэрэ).

ПЩЫХЬЭЩIЭ ЛатIинф.
диным и лъэжакIуэ.

Хьэсэн Iэл-Башрий

● Узэщlакlуэшхуэжьр

ИРАКЫМ и ипщэ щыналъэм хиубыдэ Башрэ (Басрэ) кьалэм исЪамыр нэсауэ, къарыкIнэу щыувауэ щытащ.Хьидджрэмкlэ 17-нэ гъэм, Iбн Мусэ щэхъуэщI щыпсалъэр а щIыпIэм яГъэкIуэ нэужь. А лIы гъэзэджэм хуэзэдIэкIащ мусЪымэныгъэр зищIысыр щIыхуэхэм ягурагъэIуэныр, яхипщэныр.

Хьидджрэмкlэ 25 гъэм Мусэ дунейм ехьажащ, ауэ, зэрыжаIащи, абы хиса жьыгэр бгъуат, иригъэжьа Iуэху щхьэпэр ягъэкIэ зыгъэкIуэгъэщIэныгъэхэр ягъэкIуэ. Абдхэм ящыIэ Хьэсэн Iэл-Башрий. Мы щIыпIэм исЪамым зыщIегъэуэжьыным хэлъхьэныгъэфI хуэзэщIар.

КIэщI дыдэу фыщыдгъэгъуэзэнщ абы и гъащIэ гъуэгуанэм, и Iуэжьхэм.

Хьэсэн Iэл-Башрийр дунейм кьытехьащ хьидджрэмкIэ 21-нэ (миладымкIэ 641-нэ) гъэм. И адэр къэжорт, чыристан диныи итт. И анэр бегъымбар лъапIэм и щхьэгъусэ Iуммy Сэлэмэ и щIыхуэгъэ, зэман-зэманкIэ абы гъагъунлъагъу хуэкIуэу, унагъуэ IуэхуэхэмкIэ дэIэпыкъуу. Хьэсэн щыкIум Iуммy Сэлэмэ и быдзышэ Iунгъахъуэу щытащ. Алыхьым ихуат а сабийр бегъымбарым и унагъуэм щапIыну. Iуммy Сэлэмэ куэдрэ хуэзэу, епсэлъылIэу зэрыщытам кьыхэкIыу, щIалэ щыкIум и анэм хьэдис куэд зригъэщIат, «муХьэддис» кьыхуажIэрт. А бзылъхугъэ Iущращ Iэл-Хьэсэным япэ егъэджкIуэ хуэхьэрщ.

Нэхъ нужьыIуэкIэ ар яхьыхьэ щIидзащ щэхьабхэм я нэхъ ин дыдэхэм, щIэныгъэ кьабгъэдихащ хьалиф цIэрыIуэхэу Хьэлий, Уэсмэн, Гъумар, щIэныгъэлI щэджащэ Iибн-Хьэббас сымэ. И ныбжьыр илъэ 14 фIэкIа мыхьуауэ, Хьэсэн КъурIэн ЛъапIэр гукIэ зригъэщIат. Алыхьым кьыхуэупсат губгъыгъэкIэ, макъ дауэ дыдэкIэ,Iуэху псэпхьмэ бгъэхуэгъэпса зэчий тельыджкIэ. КъурIэн еджэхэм, гъабидхэм (Тхьэм хуэлажьэхэм) я щIихъуат, и дерсхэр яфIэгъэщIэгъэнымкIэ, Iуцыгъэу кьыжьэдэкIхэр, и чэнджещэр зэхахьну щIэхъуэпсу, цIыху куэд кьыхуедгъэу щытащ.

Iэл-Хьэсэн зыхуэдар кьызыхущэм ящыщу зы щапхъэ кьэтхьынщ. УзэщIакIуэ Хьалидщи Щафуан зэгурым Iущат Iэл-Хьирэ кьалэм и хьалифэ Мэлэмэ. Мыпхуэдэу кьеущIащ:

- Iэл-Хьэсэн щIыхуэрэ? Сыт кьызжеIэфын абы теухуауэ?

Алыхьым и нэфыр зыщIыхуэн амир! - жIаIащ Хьалид, - сэ абы сригъэнэгъуэ, сыбгъэдэсрейц. А цIыхум гъэпщкIуауэ иЪэ и гум итъ инет (мурад) кьудейрц. ЖиIэмрэ ищIэмрэ я этохуэ. ФIым хууригъаджэмэ, яп дыдэу ар илжьёу плъагъунщ, Iейм ущигъэшынэмэ, езыми абы зыпIуедз. Iэл-Хьэсэн зы цIыхум хуэныкъуауэ е зыгуэрым и мылъкым ехьэпсауэ сльэгъуакъым. Ауэ цIыхухэр абы хуэныкъуэрейц, бгъэдыхьэрейц.

- Апхуэдэ цIыху зыдэс жьлэр зэи гъуэщэнкъым, - жиIэташ Мэлэмэ.

Кудым пщIэшхуэ кьыхуащIырт, я дзыхь кьрагъэзыщIт. Хьалифышхуэ Гъумар кьыхунгъэфэщат абы кьады кьулькъур. Хьэл дахащэ хэлът, Iуэху мыфэмыщхэм зэхиIэтыкIыт.

Зэгуэрым, Iейкlэ кьыхуэпсалъэауэ кьыщIэщIэм, къэгубжьакъым, кьыпыгуфIыкIа мыхьумэ. Iофыкlэр фалъэшхуэм из ипщIри, и жагъуэгъуэм тыгъэ хуищIащ, мы псалъэхэр зэи щIигъэри: «ЗэрэзэхьакIэ, уи псапэхэм щыщ гуэркэр си дэфтэрым кьеребгъэтхащ, сэри, уи фIыщIэр сымыгъэкIуэду, мы ныпхуэзогъэхь».

Зэгуэрым, Хьурэсан кьикIауэ зылI кьыбгъэдыхьэри, дыжьын ахъшэу дирхьэм минитхурэ щыгъын лъапIэу зыкъомрэ кьыхуишIэ. Iэл-Хьэсэн абы мыпхуэдэу жриIэташ:

- ГъащIэ Тхьэм къуат. Уи ахъшэри щыгъынхэри уэ зигъэIэж, дэ абы дыхуэныкъуэкъым. КьадIыуэ мыпхуэдэ тыгъэхэр кьеIызыхьхэр Кьемэт махуэм IэнэщIу (псапэншэу) Алыхьым и пащхьэм ихьэжынущ.

Зэгуэрым (куэд мэхьу апхуэдэ «зэгуэрхэрэ») Iэл-Хьэджджадж зыльмым и унафэкIэ кьаращ. Iэл-Хьэсэн абы мыхуэгъэ щIыр

Экономикэ | Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ | Жылагъуэ Іуэху

Урыс пащтыхьхэр зытекІуэдар

Ягъ дыдэу Урысейм и пащтыхь хьаар Грозный Иван ЕпІанэрыц. Ильес 17-м ипу а къулыкъуцІхэр Іэрыльащ, ильес 37-кІи ныгъащ. Адрэ ильес 1562 гъэм адыгэпщ Къар Темрыкъуэ ишхъуГуащэм (Марие) пшэри. Абы Урысейм Къэзан, Астрэхъан хъанары гъуэхэр хигъэхьащ, Къэбэрдеир гухъащ. Езыр ихъашэт, уебзэмэ, гущІэгъуншэри, и къуэ нэхъыжьыри иукІыжат.

Езыр ильес 54-м ипу дунейм екІыжащ. Абы и ужькІэ Урысейм пащтыхь 24-рэ пІащ. Нэхьыбэ дыдэрэ тетари псэуари Екатеринэ Етіуанэрщ. 1729 гъэм къатьхуащ, 1762 гъэм, ильес 33-рэ хъуэу, пащтыхьыгъуэм теуващ.

ЕКАТЕРИНЭ II пЛэпкъкІэ нэмыцэт, и цІэ дыдэр Анхальт-Цербстская Софье Фредерикэ Августэщ. 1744 гъэм Урысейм къэЗэхэтхуат. 1745 гъэм Федор и къуэ Петр дэкІуащ. 1761 гъэм и Іыр пащтыхь хъуат, Петр Ещанэкіэ еджэу. Ауэ къыкІэлъыкІуэ гъэм ар Екатеринэ тридзри, еджэ и къулыкъуэцІхэм пэрыуващ, и щхьэгъусэри иригъэкІащ. Урыс-Кавказ зауэрри къыщыхьеяр (1763 гъэм) Екатеринэ II и зэманыгъэ. Абы Урысейр тенджьы ФІыцІэм Іуигъащ, Кърымыр къыщтащ, Куржым и къуэхэпІэ лъэныкъуэр и къэралым къыхигъэхьащ, зауэ зыбжанэ иригъэкІуэкІащ, Пугачев и цІэм зэтезыкъутар аращ. Петр Етащэнэмрэ абырэ зы къуэ - Павел яІащ. Ар и анэм иригъэкІуэкІ политикэмкІэ арэзыгэкІыж. Абы и анэри щхьэхьэкІэ ІэщІэкІуэдэжауэ жаІэ. 1796 гъэм Екатеринэ II дунейм зэрехьажу и къуэ Павел I пащтыхь хъуат. Ауэ ар зэрыщІэ ильесэ 5 къудейщ. И бынгъэ щІэхэр зэгурыІуэри, 1801 гъэм ящІащ.

Екатеринэ II нэмыщІ, урыс пащтыхьхэм ящыщу ильес 60-м щІыхьэдыхьу псэуащ Александр II. Ар ильес 26-кІэ пащтыхьащ, ильес 63-кІэ псэуащ. Абы зэхъуэжьыныгъэ къэдгъэралым

ирихьэлІэу Мэкъуэшышьхэр щыпсынІэпІэм кьиригъэкІащ. Щы, суд, зэдзэхъуэныгъэхэр иригъэкІуэкІащ. Адыгэхэм я лэжь къаІуэу щытащ, Урыс-Кавказ зауэр иригъэхащ (1864), Къэзахстаным, Азие Курытым и къуэхэпІэ лъэныкъуэр Урысейм кьыхигъэхьащ. Александр II ящІыкІыу къадрэ (1866, 1867, 1879, 1880 гъэхэм) хэтащ. Дауэ хъуми, 1881 гъэм народовольцхэм ящІащ.

Ильес 60-кІэ псэуащ Урысейм и етхуанэ пащтыхь Александр III. Ауэ абы пащтыхьыгъэр зэриІыгъар ильэси 4 къудейщ. Василий пщыуэ щыта Щуйский Иван и къуэ, 1598 гъэм пащтыхьхъуа Годунов Борис и бийуэ къэуващ, Лжедмитрий I и лъэныкъуэм хъуащ. Годунов Борис зэуэпэсэу кьытехуэу зэрылІар абы и «фыщІ» хэтащ. ДэІэпыкъуурэ пащтыхьхэм гъэр зыІэригъэжьа Лжедмитрий I и бийуэ увыжащ. Ари ильэс фІэкІа пащтыхьу щымытауэ, Щуйский Василий иригъэкІащ езыри 1606 гъэм пащтыхь хъуащ. Ильэси 4-нэхь дэмыкІыу ІейІ зэрихьам ижь езыми къыщІихужащ, 1610 гъэм Василий полякхэм гъэр ящІащ, ильэситкІэ псэуауэ зэхьэсхэм иІыхьащ.

Аущ Николай I Урыс-Кавказ зауэм пищащ, Польшэм зыкъыщыдзыІэтахэр хигъэщІащ, Венгриеи и Іуэхуэхэм хэлэбащ, Урыс-Тырку, Кърым зауэ хэм тенденцыгъэр къыщыхухьакъым. А псори абы и гум кьемыуэжри къэнакъым икІи и ныбжьыр ильэс 59-м ипу зэуэзэсэу ІкІащ.

Ауэ Николай I ящІыу и нэгу щІэкІащ Урысейм и нужь дыдэ пащтыхь Николай II. ЯщыныкъуэкІэ жаІэ ар пащтыхь нэхъыфІ дыдэхэм ящыщауэ, ауэ лей текІуауэ. ЯщыныкъуэкІэ ар яІуатэ ар нкъуэкІэ гущІэгъуншэу щытауэ. Абы щэкІуэныр хуабжьу фІэфІт. Сыт хуэдэу угущІэгъуншэн хуей мыхуэдиз псэ бгъэшин папщІэ? Николай II кІыкъкІащ мэздекъуэ 1400-рэ. Хъарзынэщ, щакІуэ Іэзэщ, ауэ хэтыт езыхІар ильэсихым кІырыбыдэу хъэ хъэуденуэ 3786-рэ, джэдуэ 6176-рэ, къуаргъыу 20547-рэ кІыкъІиныІ?! Абы дапщэрэ зэбгрихуа Къэрал Думэр, Февраль революцІэм и ужькІэ езыр арэзыуэ и кІулыкъуэ текІат. Апхуэдэ щхьэпсыншагъэм щхьэусыгъуэ хуэхъуащ къалъытэ 1891 гъэм Японием кІуауэ къыщыщІар. Абы щыгъуэ щІыхь кьэрэгъуэлым щыщ зы сэлэт кхьыхэри, Николай II и щхьэм кьамэкІэ къепыджат. УбгъэІэ хьэлъэми ерагъыу кьрагъэлат. Абы щыгъуэ игъэуэта фэбжьым къыхихауэ жаІэ пащтыхьмэ и психикэр зэрыуэйыхьари.

1917 гъэм жэпуэгъуэм и 25-м (жьыМКІэ) большевикхэм властыр яІэрыхьащ. Николай II и унагъуэр и гъусэу Екатеринбург ящащ, 1918 гъэм большевикхэм я упафэкІэ пащтыхьри, и щхьэгъусэри, и бынхэри а къаІэм щаукІащ.

Урыс пащтыхьхэм я нэхъыбэм куэд кьыззэрамигъэщІащ, ахьыныкъуэр гуузу зэрыкІуэ щхьэусыгъуэ зырыІэ. Абы а зэманым урыс-алыдж-латин академие кьыззэригъэпщащ. Апхуэдэу щащ икІи губзыгъэ мы пащтыхьыр зэрыІыгар ильэси 4 къудейщ. Василий пщыуэ щыта Щуйский Иван и къуэ, 1598 гъэм пащтыхьхъуа Годунов Борис и бийуэ къэуващ, Лжедмитрий I и лъэныкъуэм хъуащ. Годунов Борис зэуэпэсэу кьытехуэу зэрылІар абы и «фыщІ» хэтащ. ДэІэпыкъуурэ пащтыхьхэм гъэр зыІэригъэжьа Лжедмитрий I и бийуэ увыжащ. Ари ильэс фІэкІа пащтыхьу щымытауэ, Щуйский Василий иригъэкІащ езыри 1606 гъэм пащтыхь хъуащ. Ильэси 4-нэхь дэмыкІыу ІейІ зэрихьам ижь езыми къыщІихужащ, 1610 гъэм Василий полякхэм гъэр ящІащ, ильэситкІэ псэуауэ зэхьэсхэм иІыхьащ.

Аущ Николай I Урыс-Кавказ зауэм пищащ, Польшэм зыкъыщыдзыІэтахэр хигъэщІащ, Венгриеи и Іуэхуэхэм хэлэбащ, Урыс-Тырку, Кърым зауэ хэм тенденцыгъэр къыщыхухьакъым. А псори абы и гум кьемыуэжри къэнакъым икІи и ныбжьыр ильэс 59-м ипу зэуэзэсэу ІкІащ.

Бутуэкъэ ІкІащ и нэгу щІэкІащ Урысейм и нужь дыдэ пащтыхь Николай II. ЯщыныкъуэкІэ жаІэ ар пащтыхь нэхъыфІ дыдэхэм ящыщауэ, ауэ лей текІуауэ. ЯщыныкъуэкІэ ар яІуатэ ар нкъуэкІэ гущІэгъуншэу щытауэ. Абы щэкІуэныр хуабжьу фІэфІт. Сыт хуэдэу угущІэгъуншэн хуей мыхуэдиз псэ бгъэшин папщІэ? Николай II кІыкъкІащ мэздекъуэ 1400-рэ. Хъарзынэщ, щакІуэ Іэзэщ, ауэ хэтыт езыхІар ильэсихым кІырыбыдэу хъэ хъэуденуэ 3786-рэ, джэдуэ 6176-рэ, къуаргъыу 20547-рэ кІыкъІиныІ?! Абы дапщэрэ зэбгрихуа Къэрал Думэр, Февраль революцІэм и ужькІэ езыр арэзыуэ и кІулыкъуэ текІат. Апхуэдэ щхьэпсыншагъэм щхьэусыгъуэ хуэхъуащ къалъытэ 1891 гъэм Японием кІуауэ къыщыщІар. Абы щыгъуэ щІыхь кьэрэгъуэлым щыщ зы сэлэт кхьыхэри, Николай II и щхьэм кьамэкІэ къепыджат. УбгъэІэ хьэлъэми ерагъыу кьрагъэлат. Абы щыгъуэ игъэуэта фэбжьым къыхихауэ жаІэ пащтыхьмэ и психикэр зэрыуэйыхьари.

1917 гъэм жэпуэгъуэм и 25-м (жьыМКІэ) большевикхэм властыр яІэрыхьащ. Николай II и унагъуэр и гъусэу Екатеринбург ящащ, 1918 гъэм большевикхэм я упафэкІэ пащтыхьри, и щхьэгъусэри, и бынхэри а къаІэм щаукІащ.

Урыс пащтыхьхэм я нэхъыбэм куэд кьыззэрамигъэщІащ, ахьныныкъуэр гуузу зэрыкІуэ щхьэусыгъуэ зэрыІыгъ. Абы а зэманым урыс-алыдж-латин академие кьыззэригъэпщащ. Апхуэдэу щащ икІи губзыгъэ мы пащтыхьыр дунейм щІелхьаар гуриІэгъуэкъым - лажьэ имыІэу гъуэлъыжащ, ІлаУэ нэху кьекІащ.

Ауэ гъуэ нэхъ тещІыкІэ щыІащ. Ар Павел I и къуэ ещанэ, 1825 гъэм пащтыхьыгъуэр зыІтьыса Николай Езанэрщ, Ильэс 30-кІэ пэрытащ ар и пащтыхьрэ и Іуэхуэ. А зэманым кьрнубыдэу абы декабристэр лъэныкъуэ иригъэзащ, властыр щІикъузащ, Урысей

● Гъэпщ1акІуэхэр

Жьыгъэм ущызыхъумэ «хущхъуэхэр»

- Москва и гъунэгъу щыІэ Ступинэ кьалэм гъэпщІакІуэ гуп кьыщыдгъэкІ. Абыхэм жьыгъэм уз псоми уащызыхьмэ хущхъуэхэр хэр» лъэпсейуэ яІэгъэ. Абы щызгъэуми аптекэм сом 60 фІэкІа щиящуасэ таблеткэхэр пщІыкІуэщІыкІэхэм якъэгъэт сом мин 20-25-кІэ.

БАНДЭМ хэтт зи ныбжьыр ильэс 23-м щыщІэдзауэ 49-м нэсу цІых уитщ. Аер Урысей-мрэ Украинэмрэ я кьалэ зэмылІэужьыгъуэхэм икІат. Ступинэ щыпсэуэр, Москва щызэфІакъэІкІэр я Іу жу Іейхэр. Іэпщ1акІуэхэм псори зэпальтат.

- Зэгуэр махуэу си деж телефонкІэ щІыхухьу гуэр къэсэльащ, - кьеІуэтэж ильэс 73-рэ зи ныбжь Михаил. И унэІэр къэтэджащ. Ар Москва щыпсэуу, ауэ ар Сергей Іэ щІэ ІейІ Бородин Сергей гупым и Іэтащхьэ т Ар хьыдджэбэ дахэхэм я гъусэу санэм щІэсу кьаубыдащ. «Сергей, сиантам, сиблаго, зэуэ кьыгурыІуакъым кхъуэар.

ИпэІуэкІэ зи гугъу тщІа фимкри яхэту , гъэпщІакІуэхэм я эзран зэкІа псомкІ кьащІыхьащ езыхэм я «дохутырхэр». Жьыгъэ хуейщ иужьрейхэр и чэзу дыдэу кьызэраубыдар: гъэпщІакІуэхэр хьэзыт хабзэм ирагъэзэгъ езыхэм я ІуэхущапІэ псынщІэу сыпсэльэну сыкъынгъэдІуащ. Сэ, дауи, сыгуфІащ, сыпсэльащ... ТелефонырыкІащ тащ макъ гуапэ зиІэ хьыджэбзым. Сэ пенсэ полисымрэ паспортымрэ я номерхэм щІэупщІащ. ИужькІэ кьызжиІащ сататорэм сыкІуэн и пэкІэ дохутырэр зэзэгъэзэн, хущхъуэ лІэужьыгъуэхэр зэсхьэлІэн хуейуэ. Пэжщ, а хущхъуэхэр, ди жагъуэ зэрыхъуэр, пщІэнІэжьым, сом ини 18 я уасэщ, Сліожь-тІэ, сегупсасащ, си уэзыщІагъэр нэхъапэщ. Хьыджэбзыр аргуэру кьыщІэупщІащ сызыщІысІэсэм икІи кьызжиІащ сэ ахэр кьызэрысхуэщІахьмэур. ИпІи дакъикъэ зыбжанэ нэхъ дэмыкІыу бжэм и уэзэджэнэр къигъэууащ цІыхухьэм. Абы халат хуэкъщигъэт, зэуэ кьызгурыІуащ ар полициэм кьызэрикІар. Семыпплъхьэуи кьыскъухьа хущхъуэхэр зэсщэхуащ.

ИужькІэ ЛІыжьыр поликлиникэм псэльащ - псоригъэІэн гъэр зэрыгъэхьар.

- Уэ апщ эдэ Іуэхуэ ди деж къэпсэльахэм ящыщу уеянэщ, - кьыщыжраІащ регистратурэм. Іэ хущхъуэ кьыпкІыну фи деж дохутыр гуэрри нэдгъэкІуэсащ.

Іуэхуэр милицэм лъэІэсащ.

ГъэпщІакІуэхэр зи яубыдыныр тыншу щыткъыкІ. Ахэр сыт щыгъуэ кьызыщІидзыр щІыпІэ зэмылІэужьыгъуэхэм. КьаГъэпщІэнуэхэр компьютеркІэ кьаГъэ тыхьт. Зэрыпсалъэ телефонкэм я симкартхэр хьфІапІэхэмкІ. ИтІани кьагурыІат ар, «Сержант» зи цІэ ІейІ Бородин Сергей гупым и Іэтащхьэ т Ар хьыджэбэ дахэхэм я гъусэу санэм щІэсу кьаубыдащ. «Сержантым, сиблаго, зэуэ кьыгурыІуакъым кхъуэар.

ИпэІуэкІэ зи гугъу тщІа фимкри яхэту , гъэпщІакІуэхэм я эзран зэкІа псомкІ кьащІыхьащ езыхэм я «дохутырхэр». Жьыгъэ хуейщ иужьрейхэр и чэзу дыдэу кьызэраубыдар: гъэпщІакІуэхэр хьэзыт хабзэм ирагъэзэгъ езыхэм я Іуэхуэ кьыпкІыну фи деж кьызэрикІар. Ильэс 30-кІэ ящІыкІыу Іэмал къыщІэкІащ.

ВЛАДИМИРОВ Дмитрий.
«Известия».

НапэкъуэцІыкІу зыгъэхъэзырар ШАЛ Мухьэмэдщ.

Вэсэмахуэ Бонн (Германие) дунейпсо шахмат чемпионатым щыщІидзащ. Урысей гроссмейстерхэм я нэхъ іыщ Крамник Владимир хущІокІуэ ильэс и пэкІэ кьытекІуауэ щыта Ананд Вишн (Индие) чемпионатым и титрыхьыныгъ. Абы мы зэлуІэшхуэм зэрызыхуигъэхьэзыра щІыкІэм щыгъуазэ ящІащ «Известия» газетыр.

КРАМНИК Владимир:

Ананд сыдэджэгуным сыхуэхьэзырщ

● Шахмат

- Ананд уІущІэн и пэкІэ уэ нужьрейуэ уэхэщІ Іаль Михаил и моральуу Москва щыщІихьэ щекІуэкІам. Арэзы уэхуа иджырей зэпеуэнысІэ иным зэрызыхуэбгъэхьэзырамкІэ?

- Си гугъэщ тэмэму зыхуэзгъэхьэзырауэ. Псоригъэпэсльитауэ ясыкъщохьу - шахматым зыгъэпсэхуну сыщІэлъ. Ауэ абы пІалъэ кІыхькІи пэІэщІэ зысщІакъым. Си гугъэмкІэ, сэ ар кьыззэхуІлащ. Бонн щекІуэкІ зэІущІэм и гугъу пщымэ, сэ абы сыт хуэдэ зэхьэзэхуэхэм зыщыкъуэзгъэхьэзыращ. Псалъэм и хьэтырщ, ауэ Москва сыщыщІиджэгуэ зэманым сэ кьыздэІэпыкъу шахматистэр елэжьащ Ананд сызэрыІедэжэгуну щыкІэм.

- Абы щыгъуэм уэ уздэжэгуащ Урысейм и вице-премьер Жуков Александр, компьютерщІэхьэзырэ ІапІэм. Аэр, зэрыгурыІуэгъуэщІ партие тыныш эт, арщхьэкІэ абыхэмэ кьыщыбгъэсэбэпащ мы зэманым и щІэкІэ нэхъ щІэрыІуэхэр - испан партием-ра славян зыхъумэжьыкІэмрэ. Уэ кьыздэщІэн щІэдзэжкІэ ар щапхъэ зыбжанэм итыну?

- Си гугъу пщІы щІэдзэжкІэхэм мы зэманым къэд зэрыдихьэхым шэч хэлъкъым. Ауэ сэ абы мыхьэнэщхуэ иІэу кьэслъытэркъым. ЩІэдзэкІэ Іей щыІэкъым, ахэр акъылфІэу кьэрэсэбэпын хуеІуэ къудейщ.

- ЖьысІэнщи, уэ Жуков Александр кьыптекІуащ. Ар апхуэдэу Іэзэу кьыбдэджэгуну уи гупэ?

- Сыт хуэдэу щымытами, тельыджкІэ сщыхъуакъым. Жуковым езым иІэщ мастерым и Іэзагъым хуэдиз. Абы щыгъуэщ компьютери кьызэригъэсэбэпар.

- Уэ нэхъапэм уцыщджэгуа иджы Ананд уцыІущІэ пэщыІ?

- Дауи. Сэ абы ильэситІ и пэкІэ сыщыщджэгуащ Элиста дунейм и чемпион сыщыхъуа иужь. Пэжщ, ди зэІущІэр щекІуэ пэшым абы щыгъуэм сэ кьыщыспэщІэтар щІыхьыкІэм, атІэ компьютерщ. А пэшыр Германием и выст авер щентр нэхъ ин дыдэхэм ящыщщ.

- Уэ мы къэралым зэман ку зи щыбгъэкІуэ. Абы ефІэкІы. Іыгъэ кІуитыну кьэлпытэгъэ?

- Сэ си щхьэжьі си фІэщ мэхъу Бонн дыдэрэщыщІэздзэжгъэм льэныкъуитІми ди фейдэ хэлъу. Зэпеуэ эныгъэр сыт и льэныкъуэкІэ кьызыхуэтынышэу зэтраухуащ. Си нкъкъуэкъуэгъуэм и гугъу пщІымэ, абыи фІыуэ щІыкІуэ Іуэрамрэ. Уеблэмэ, Ананд и менеджерхэм ящыщ зыр нэмыцэщ. Аращи, дэ зэхуэдэ Іэмалхэр диІэщ.

- Уи ныкъуэкъуэгъуэр езым и щхьэгъусэр щымыгъуэу зы зэжьэгъэ куи кІуэркъым. Уэ уи щхьэгъусэ Мари-Лор щхьэ пщІымыгъуэр?

- Дэ дгъэпсысащ сэ си закъуэ сыкъаІуэмэ нэхъыфІыну. Сэ сынасыпифІэу зыкъызольытэж ильэс нкъкъуэ и пэкІэ ар щхьэгъусэ зэрыхсхуэхъуамкІэ. Ауэ мыпхуэдэ зэІущІэхэм ахъыпышхуэн, кьарурушхуэ тебгъэкІуэрэн хуейщ, нэхъ кьызощтэ си унагъуэр симыгъусэм. Мари-Лор Бонн къэжьэнкІэ хьунущ ди зэІущІэр иухьыным зы партие-партитІ фІэкІа къэмынэжауэ. Пэжщ, Ананд Вишир Лекэ Петеррэ дэнэ щыпІи макІуэ езыхэм я щхьэгъусэхэр ящыІыгъуу, ау з апхуэдэ щапхъэ нэгъуэщІ шахматист пхъэщэм ядэсЛъагъуркъым. Щышгъужьыни хуейщ Ананд Арунэ си нкъкъуэкъуэгъуэм и менеджеру зэрыщытри.

- Ананд чемпион хъуащ гроссмейстери 8-м я зэхьэзэхуэм щыт екІуэри. Уэ кьэпІыгъэр абы уи закъуэ удэджэгуэ чемпионыгъэр зыІэрыбгъэхьэжьыфыну?

- Сэ си фІэщ мэхъу шахматистэм езыхэм я Іэзагъыр нэсу кьагъэльэгъуэфын папщІэ я закъуэ партие зыкъом зэдэджэгун зэррыхуейр. Цыхьу кхуэдзыкІэ зэхьэзэхуэхэм псори щыэзэІущІэнкІэ хьунущ уэ нэхъри нэхъ льэрымыкъ шахматистым уэзэрыдэджэгуам. МыдрэкІ ущІэр льэкІыныІ- гъэшхуэ зыбгъэдэІуэ зы ныкъуэкъэгъу нэхъыщхьэщ. Араш тІур партие зыкъомкІэ щІыкъэдэджэгу зэІущІэхэр шахматым нэхъ кьыщащтэ щІэхъуэри. Псалъэм и хьэтырщ, Фишеррэ Спасскэмрэ е Карповмрэ Каспаровмрэ я зэпеуэныгъэхэм хуэдэхэм. Хуабжьу сыщогуфІ Анандрэ сэрэ ди зэІущІэхэм Іэзагъ иныр я льабжьэу щытыну.

- Уэ футбольм уэзэрыдихьэхыр псоми ящІ. Ананд дебгъэкІуэкІыну зэІущІэхэм зэрыкъуэ хуаутІыпщ ахъшэр абыхэм я деж зэрыпсынысщ. Иджы дыдэ УФ-м и Премьер-министр Путин Владимир Минфиным и Іэтащхьэ Кудрин Алексей къалэн щищІащ Іуэхуэр зэхигъэкІыну икІи ар игъэзэгъэкІыну папщІэ хуэзфІкІі псори иджыкІыну.

ПРЕЗИДИУММ и зи чэзу зэІущІэр зытеухуауэ щытар псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэр щылымахуэм зэрыхуэхьэзырыр къэпщІыгъэнырщ, Ауэ къэралым и экономикэм щызэфІэува щытыкІэр япэ ирагъэщын хуей хъуащ.

- Іуэхущапіэхэм ахъшэ яхуэфІытыпщ гугъуехьхэм я къэхэтэшын папщІэ, - жиІащ кабинетым и Іэтащхьэм, - ар щхьэкІэ ахэр къэзыгъэсэбэпын хуейхэм я деж щыпымыкъуэдрэ я къэхуэ. Гуэныгъэм, машинэ щыным, мэкъумэш хозяйствэм я Іэнатіэхэм пэрытхэм сащепсалъэкІэ, сэ къызжаІэ финансхэр хуабжьу къаззэремащІэкІыр. Ахэр щогугъ ипэІуэкІэ кьащтауэ щыта унафэхэр щІэх дыдэу ягъэззэщІну. Уэ дауэ уеплъэ абы, Алексей Леонид и къуэ?

Пэжщ, абы и лъэныкъуэкІэ Урысейр нэгъуэщІ къэралыншхуэхэм кьаззэрыщІэзыкІ щыІэкъым. Минфиным и унафэщІ Кудрин зэрыжаІамкІэ, апхуэдэ гугъуехьхэр щыІэщ Штат Зэгуэтхэми, нэгъуэщІ къэрал куэдми.

- Дауэрыдэпэкъыхьи ахъшэр ящІуэрыпщІ, ауэ ар экономикэм и Іэнатіэхэм я деж нэсыркъым, - жиІащ Кудриным икІи щІигъэжащ ар Іуэхуэхэр зэІыхьэнымрэ псори зэрыщІышынтэрэ зэрытещІыхьар.

Ауэ, министрым и псалъэхэм ятепщІыхьэ, ахъшэр хэм, абыхэм Урысейри яхэту, ящІыпІэм щыІ. Ар Іуэхуэр ящІыкІ ІейІ. Ауэ ар ящІыкІ ІейІ. Ауэ Венесуэлэм ар щагъэльэпІащхьэ. Ипэкъунэ абы президент Чавес Уэ Латин Америкэм щыщ къэрал щоку ІуфІащ Колумб и махуэр гъэлъэпІэным кьыпыкІыну. Чавес Колумб и цІэр зэкъуэнчэ хуейкъым. Ильэс зыбжанэ и пэкІэ Адольф иэ хьрэ нэжьыкІуэ». Абы кьыхигъэщхьэхуащ Европэм зэрыбгъам кьыхьыІу. Америкэм сыт щыгъуи щыпсэуа индейкэр кьанэ щымыІэу зэрыщІэтхащ.

ЖЭПУЭГЪ УЭМ и 12-р Америкэ Ищхъэрэмрэ Ипщэмрэ я кьэралхэм я нэхьыбэм зыгъэпсэхуугъэ махуэу щыщытащ. США-м ар президент Рузвельт Франклин 1937 гъэм гуфІэгъуэ махуэу щигъэувауэ щытащ. Бразилиеи и щІыпІэ псоми зэхьэхьэ гъэщІэгъуэнхэр, спорт зэхьэзэхуэ зэмылІэужьыгъуэхэр, жармыкІэжэр щызэхуаблэр т Пэжщ, американ индейхэм Боливиэ Штатым мыарэзмынгъэ Іуэхуэхэр щрагъэкІуэкІ. Абыхэм жаІэхэм Венесуэлэм (кьыхэдгъэщыщи, я къэралым езым и цІэри фІэзыщар европейскэрщ, кьинкІри «Венецие цІыкІуе») и президентым и псалъэхэр тохуэ.

«Сыт дэ Америкэр кьызэрыІуэхар дгъэльэпІэн щыхуейр? Абы и пІэкІэ а махуэр кьэтІыльтэн хуейщ щынэхъ ин дыдэ генецидым и кьежьапІэу, - жеІэ Чавес Уэ». Абы и къэралым мы гъэм жэпуэгъуэм и 12-р кьыщылытащ «Индей зыпщІэсэныгъэм и махуэ». Президентым и гъунэгъуэхэр кьыгурыджащ езым и щапхъэм ирикІуэну. Абы кьызэрэпльытэжкІэ, американ континентым индей цІыхухэм я процент 95-р щыІэтрауКІащ. Чавес кьеГъуэн: «Европэр кьыхуагъэгъуну льэІуэн хуейщ генецид зэрызэрихьам кьыхэжьІу». Венесуэлэм и щкол программэхэм кьыщагъэльэгъуащ европейхэм леишхуэ я зэрыщэрахьар.

ВАСИЛИВЕЦКИЙ Алексей.
«Известия».

Япэ дыдэу дадоІэпыкъу

Рейкьявик и Банк нэхъыщхьэм и унэм и деж иджы дыдэ щыІэзэхуащ Исландием щыщ цІыкІуэ губжьаэхэр. Абыхэм псом хуэмыдэу яжьэхэуащ финанс кризис тІкІиим и Іуэхьэр.

ВЭСЭМАХУЭ Москва къэкІуащ а хытІыгуэ цІыкІуэ тес къэралым и делегацэр. Абы хэтхэр Урысейм и властхэм я кьелъытауащ финансхэр щыІэныкъуэгъэ и иратыну. Бдзэжьей щыуэ хьэлэмэт-хэр щагъэхьэзащ, цым кьыхэущІыкІа вакъэ хуабэхэр щащІа къэралыр финанс кризисым етхьэІэ. Уегупсыс зэрызэнымкІэ, дэр фІэкІа абыхэм я гъунэгъуэхэм ящІэпэхуэу щыпсэуу, Урыс Федерацэм и унафэкІэ пащтыхьхэр, и щхьэгъусэхэр, а зэманым кьэрубыдэу абы декабристэр лъэныкъуэ иригъэзащ, властыр щІикъузащ, Урысей

● Венесуэлэ

Чавесрэ Колумбрэ «зэныбжьэгъуныкъуэ»

Ильэс кьэс США-мк Латин Америкэм и къэрал зыбжанэми жэпуэгъуэм и 12-м Колумб и махуэр щагъэльапІэ. А махуэм а тенджыз зыхэхтакІуэ щэрыІуэр япэ дыдэу теуващ езым кьыхуихьа континентым и щІым. Ауэ Венесуэлэм ар щагъэльэпІакъым. Ипэкъунэ абы президент Чавес Уэ Латин Америкэм щыщ къэрал щоку ІуфІащ Колумб и махуэр гъэлъэпІэным кьыпыкІыну. Чавес Колумб и цІэр зэкъуэнчэ хуейкъым. Ильэс зыбжанэ и пэкІэ Адольф иэ хьрэ нэжьыкІуэ». Абы кьыхигъэщхьэхуащ Европэм зэрыбгъам кьыхьыІу. Америкэм сыт щыгъуи щыпсэуа индейкэр кьанэ щымыІэу зэрыщІэтхащ.

● Туризм

Китайр нэхъ къащтэ

ХУАГЪЭФАЩЭУ зэрыщытам хуэдэу, туристхэм я бжьыгъэм кІэрэгъуакъым, атІэ гъэ кІуам и япэ ильэс нкъкъуэм елытауэ, мы гъэм нэгъуэщІ къэралхэм урысей щІыхуэ процент 37-кІэ нэхъыбэ - мелиуи 4,9-рэ - щыІащ. Путевкэхэр зэрыльапІеими, билет уасэхэр зэрыдэжьІуеими, зэрытлъагъуэщи, зэтрИІъакъым Іэмал имыІэу нэгъуэщІ щІыпІэхэм зыщыгъэпсэхуну мурад зыщІа ди щхьахъуэхэм.

Мы гъэм и япэ ильэс нкъкъэм урысейхэм я нэхьыбэм - мин 958-м нэсым - зыщапІьыхьар Китайрщ. ЕзщІагъэдІэхэм ар къызыхэкІар кьызэрыгъэкІыу кьалытэ. Япрэущ, гъатхэмрэ гъэмахуэм и пщІэдзэмрэ я къэралыр зэбгъащІхьэм папщІэ зэмай нэхьыфІ дыдэщ. КІыщынэмыщІауэ, Китай гъунапкъэхэм пэгъунэгъуэ щыпсэу ди хэкуэгъуэхэм а къэралым кІуэну сыт щыгъуи гукъыдэж яІэщ: визэхэр щыдэхьынмкІэ абдзэм я Іуэхуэ зыкъомкІэ нэхъ тынщщ, зыгъэпсэхуэгъэ махуэхэм - щэфэтымрэ тхьэмахуэмрэ - а къэралым гуГъуэхь лъэпкъ хэмыту носыф. Къащтэмэ, Китайм льэтэныем ахьшэ нэхъ мащІэ токІуадэ, Мэзкуу нэхьрэ. Абы кьыхэкІыри гъэщІэгъэнкъым КНР-м ухуэзышэ турист гъэгуэм тетхэм я бжьыгъэм процент 60-кІэ зэрыхэхъуэр.

ЕтІуанэ-ещанэ ушэтІэхэр яІыгъщ Тыркумрэ Египетымрэ. Къэзэлъэзэгъэ хуейщ гъэ кІуам ди хэкуэгъу туристхэр зэдэкІуэ къэралхэм ящыщу Тыркум ящІ ушэтІэр зэрыІыгъар, Египетыр, абы щыгъуэм хуэдэу, ещанэу кьызэрыщэжар. Ильэс куэд хьуауэ ещІанэщ Финляндиер. Петербург, Ленинград областымрэ Карелиемрэ щыпсэхуэу а къэралым сыт щыгъуэ зыгъэпсэхугъуэ махуэхэм зэрахуеблагъэм щхьэгъуэрыІ ящІ.

Мы ильэсым Таиландым ехащ ушэтІэр ящІ, ауэ, зэрыщІэхъуэм и къэралым и Іуэхуэ-щІэныгъэхэр зэрыщІэхъуэ, Тайланд и щІыпІэ щІэхъуэ и Іуэхуэ-щІэныгъэ щІэхъуэ зыр.

Абы щыгъуэми статистикэм къегъэльагъуэ, псалъэм папщІэ, Израилым кІуэхэр куэдкІэ нэхьыбэ зэрыхъуащ. ЗыплъыхьащІуэхэм я бжьыгъэхэмкІэ ар здэщытыр 21-нэ увыпІэрами, нэгъабэ ельытауэ а къэралым мы гъэм хуэдитІым щІигъуІэ нэхьыбэ щыІащ. Процент 70-м нэскІэ нэхьыбэ хъуащ Латвием щыІахэри. КІуэ пэтми ди хэкуэгъу нэхьыбэ дахьэх Венгриеи, США-м, Франджым, Алыджым, Швейцариеи. Мы гъэм а къэралхэм щыІахэм я бжьыгъэ процент 37-м кьыщыщІэздзауэ 60-м нэскІэ нэмысыбэщ.

ЕзщІагъэлІхэм кьыззэральытэмкІэ, гъэм и етІуанэ мазихым а бжьыгъэхэм захъуэжьынкІэ хъунущ. ТуриндустриемкІэ Урысей союзым и пресс-секретарь Тюринэ Ириндэ кьыззэрыигъэщамкІэ, «дэкъэлейхэр щабжьр бжьыхэрщ»:

- Туристхэр нэхъ щыжьдэжэр лъэхъэнэр Туркум гъэмахуэм щыщІедзэри бжьыхэм нэсыху ёокІуэдэ, абы къэхьІыуи, ильэсым и етІуанэ Іыхьэм кьрикІуэну бжьгъэхэр нэгъуэщІу щытынкІэ хъунущ.

ТЕРНОВСКАЯ Татьяна.
«Российская газета».

● Урысей - Исландие

70-м нэсыр кьыззэзыгъэпэщыр финанс, банк Іуэхутхьбзэхэрщ. Исландием и кредит Іуэхущапіэхэм хуабжьу зыдрагъэхьэхащ кредитхэр тыныМ. Абы кьыхэкІыу цІыхухэмэ компаниехэмрэ Іуэхуэ-щІэныгъэ кьатехуащ ВВП-м и процент 500-м хуэдиз.

Абы кьыдэкІуэу Исландием и банкхэм езым и кьудамэхэр куэду кьыщыдзэІуэхыу щІадзащ нэгъуэщІ къэралхэм. Компаниеу куэд дихьхащ нэгъуэщІ къэралхэм ямыгъэпэхуэу мылькъуэр кьыщащэхуным (университмагхэм я деж кьыщыщІадзауэ авиакомпаниехэм я деж нэсыху).

ИкІэм-икІэкъым а псори пІэльэзжащ. Ахьшэ кьаймэщІэкІ хэуни, Исландием я банкхэм я іэжьыгъэр ягъэзэрыщІащ. Банк ин дыдэхэр щыщ ящыщыу тІур правительствэм езым и кІэлъапІьныгъэм щІигъэуващ, ещанэм щыхуэу вепрэ мелуан 500 иритащ. АрщхьэкІэ ар сэбэп хуэхуауэ ятІонэрщ. Іуэхуэ-щІэныгъэм щІамэ Исландием кьыхуэнэжар зыт - Урысейм зыкъыхуигъэзэнырщ.

Дэри, дауи, финанс гугъуехьхэм дыхэтщ. Ауэ ахэр апхуэдизу инкъым зызыужьа кьэралхэм ельытауэ. ИкІи, дауи, Исландием дызэрыдэІэпыкъун мыльку диІэщ. Пэжщ, зи гугъу тщІы кредитыр сом меларди 150-рэ хэхьэ ирагъэкІа зэрыгъэхьэн дзыгъэшыным кьэралым хуиутыпщ ахъшэм и процент 16-м нос. Ижьрейхэр, кьэдгъэльэгъэнщи, хущІокъу кьэралым агрэуру ахъшэ лей кьыІахэну. Абыхэм тельыджэ ящІокъу Исландием кредит зэрыгъэ